

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:
 Egy évre 24 korona.
 Egy hónapra 2 korona.
VIDÉKEN:
 Egy évre 28 korona.
 Egy hónapra 2 k. 40 f.
HIRDETÉSEK:
 - Hasábos petít sor egyszer 20 fill.
 - Minden következőnél 16 filler.
 Nyilatkozat sora 40 filler.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
 vasutak palotájában.
 TELEFON-SZÁM: 227.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvénytársaság.
 József főherceg-ut 23. sz.
 TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1907.

FELKIÖS SZERKESZTŐ:
 STAUBER JÓZSEF.

Szerda, szeptember 25.

Mai számunk főbb közleményei:

- Vezércikk: Az országhatártól — Aradig.
- A rendőrség és a hírszolgálat.
- Az aradi vagongyár tökeemlése.
- Olcsóbb szénért, magasabb kvótát.
- A pap büne.
- Az erőszakos Irónó.
- Lueger megvakult.
- Gyerekek, mit lástok?
- A próba-automobil utja.
- Halálos ítélet a Kurján.
- Főtámadt a kuruc-brigád.
- A megváltó detektív.
- Kifosztott aradi kereskedők.
- Tárca: A gőzhajó jubilál. Irta: Serényi Gusztáv.

Az országhatártól — Aradig.

Arad, szeptember 24.

Uralkodókat, kiváló embereket és egyéb nagyságokat szokott eféle köszöntés érni: — ... és szeretettel üdvözljük, a midőn első ízben a haza földjére lép.

A haza földjére lépett gummi talpaival, — nem egy koronás, vagy nimbuzsos valaki, hanem egy nevezetes valami. Mégis, ennek a valaminek első magyarországi utja, nekünk aradiaknak ép azt az ünnepies izgalmat jelenti, mint ha a Balkán valamelyik államában idegenből jövő, új fejedelmet várnak.

Mert még olyasmi lehet belőle: a városi közlekedés fejedelme. Ma még az a neve: automobil-omnibusz, s ezen a néven indult meg Pozsonyból első magyarországi útjára, amelynek végső célja Arad. Ki tudja, nem fogja-e ez elfoglalni a rozszant lóvasutak, a füstös gőztársaskocsik és a drága villamos vasutnak helyét. Ma még bizalmatlanság, kételkedés veszi körül,

utját az aggodalmak és sötét jövődölések szegik; ki tudja, nem fogja pár esztendő alatt az egész vidéket meghódítani?

Ma még Aradnak kérdése ez a probléma. Arad kockáztatja meg a tandíjat, s bizony nem csekély tandíjat, hogy az összes vidéki városok tanuljanak belőle. Igaz, az automobil-omnibuszokat nem ez a szándék hozta ide. A cél, a meglehetősen kevéssé burkolt cél a lóvasut kiszorítása volt. Hovatovább azonban ez szinte másodrendű érdeknek tetszik. Az előtérben más, hatalmasabb és jelentősebb vállalkozást jelent ez. A magyar városok között, a fővárost is megelőzve, Arad elsőnek tesz kísérletet a közuti közlekedés új irányával. Az új móddal, a mely nem rabol el az utcaterületekből a sinek számára, kevesebb befektetést igényel, minden költség nélkül idomulhat a forgalom változásaihoz, s ott is teremthet közuti közlekedést, a hol csak időszakokhoz van kötve a forgalom, a hol tehát az eddigi, sinekhez kötött módszerek mellett lehetetlen volt közuti közlekedést fen artani.

Hiuságból csinálni ezt a kezdeményezést: bizony nem érte volna meg a pénz-áldozatot, a melyet követel. De meggyőződésből, és olyankor, amikor a helyzet és a szükség is kívánatossá teszi, igenis megtehette ezt Arad, és ezt a kezdeményezését a többi vidéki városok akkor is elismerő érdeklődéssel kísérhetik, ha talán, a mit nem hiszünk, a kezdet nem váltaná be az automobil-omnibusz anyagi eredményéhez kötött reményeket.

A közlekedésben nem az első kezdeményezése Aradnak. Nehány esztendővel ezelőtt

indultak meg, hasonló bizalmatlanság és a nagyképek hasonló kicsinylésétől kísérve, az arad-csanádi egyesült vasutak motoros-kocsijai. A kétkedők mellveregetése, „nem megmondtam“-ja fogadta az első zavarokat, amelyek a gyakorlatlan vezetők által indított motoroknál beköszönöttek. Es azóta? A motoros közlekedés fényesen bevált, sőt annak új, tökéletesített formája: a gyorsmotor nem remélt fejlődésre hozta az Acsev rayonjának közlekedését. A külföldi szakemberek egymást váltják a motoros közlekedés tanulmányozásában, s utoljára a délafrikai angol gyarmatok kiküldöttei jöttek a külföld előtt egyébként bizonyára kevéssé ismert magyar városba, hogy az arad-csanádi egyesült vasutak reformjáról mintát tanuljanak. Az országban pedig egymásután alakulnak az újabb vasutak, amelyek a rövidebb távolságok közlekedésére csupán a motorokat alkalmazzák.

Merész-e ábrándnak, képtelen-e föltevésnek, hogy az ujtás, amelyet most Arad a közuti közlekedés terén életbeléptet, ugyanolyan mintája lesz a városok utcaközlekedésének, mint a vasuti forgalomban a motor? Bizonyára nem. A kedvezőtlen vélemény, amelyet sokan táplálnak, az ujtók sorsa, amely Aradot ép úgy éri, mint a technika, a tudomány, a vallás ujtóit, akik régi, megcsontosodott nézetekkel állottak szemben. Ma a városok utca-közlekedésének abszolút, elismert foka: a villamos közlekedés. Hátha annál is van jobb?

De ezen az ideális szempontokon kívül Aradnak a garasokkal is kell számolni. Ha mi lennénk a leggazdagabb város

A gőzhajó jubilál.

Irta: Serényi Gusztáv.

Ezen az őszön a gőzhajó, a világforgalomnak egyik legfontosabb eszköze, kétfős jubileumot ér. Szeptember 24-én kétszáz éve, hogy Papin Denis megépítette az első gőzhajót, melyről az emberiség kulturális története bizonyosan tud. Papin 1647-ben született Boisban, tehát francia volt, de a sors keze, mely játékszer gyanánt dobál bennünket ide-oda s mely kivált a nagy embereknek szab nehéz és viszontagságos sorsot, őt a marburgi német egyetemre vetette, hol 1687 ig működött, mint a fizika és a matematika professzora. E működése közepette már egy 1681-ben írt, „A new digester“ című művében kifejtette volt nagyszerű ötletét a gőz által hajtható hajóról, de csak 26 évvel később jutott hozzá, hogy gépészeti álmát a gyakorlatban megvalósítsa. 1707. szeptember 24 én indult el Kasszából Fuldába s szándékában volt, hogy lehajózz a Vézeren a torkolatig s az Északi-tengeren Angliába megy. A hatóság életveszélyesnek ítélte ezt a kísérletet és betiltotta azt, a hajósok pedig, akik kenyerüket feltették és az ördög mesterkedésének tartották az egész dolgot, megrohanták Papin jároművét és szétrombolták azt, azzal a meggyőződéssel végzén dolgukat, hogy azzal Istennek és embernek tetsző dolgot cselekedtek. A szerencsétlen felta-

láló, aki megelőzte korát s akit ezért a végzet keze ily kegyetlenül sújtott, elkeseredve hagyta oda bukása színhelyét, Angliába ment s meg nem érteve halt ott meg, szegényen és kétségbeesetten.

Több, mint száz esztendő telt el belé, míg a német föld, az első botorul elpusztított gőzhajó után, újra viszont láthatta vizein Papin találmányát. A közbülső időszakot számos sikertelen gőzhajózási kísérlet töltötte ki Angliában, Franciaországban és az Egyesült Államokban, de mindenütt Papin küzdése és nyomora kísérte nyomon a feltalálókat. Az egy Savaryn kívül, aki Papin lángelméjét és sikerét csak meg is közelítette volna. Először is a franciák jártak. 1774. és 75-ben szerkesztli hajóját Auksziron és Périer s ezeknél több sikerrel 1776-ban Claude de Jouffroy márki, akinek sikerült hajójával a Szaonon fölfelé haladni. De az ő kortársai sem értették meg még a találmány jelentőségét. A későbbi sikerek nyomozása Angliába vezet bennünket, ahol Patrick Miller, de még inkább egy fiatal skót mérnök, Symington értek el jelentékeny eredményeket. Az utóbbi, miután nagyobb utakat tett meg a Forth- és a Clyde-csatornákon, magára vonta Dundas lord figyelmét, aki a feltaláló kísérleteit anyagilag segítette elő. Midőn az így épült hajók egyike 1802. márciusában szolgálatba állt és mint csatornahajó 3.25 mérföldet uszott óránként a fönt említett csatornákon, a csatornák

felügyelősége a további hajózást eltiltá, mert „a nagy sebesség“ okozta hullámverés ártott a csatornák gátjainak.

Amerikában Fitch Jonathán filadelfiai órász 1783-ban nyert szabadalmat gőzhajójára s ugyan ott, vele egyidejűleg épített a helyi közlekedés számára Rumzey János egy új gőzhajót, mely a Delaware-on járt. Teljes siker egyikőjük törekvését sem koszoruzta s ugyanez volt osztályrészük az utánuk következő Evans Oivérnak, Cox Stevens Johnnak, Kingsleynek és Roseveltnak. Ezek közül Stevensnek 1808-ban épült „Fénix“ nevű hajója, melyre kétszáz ezer forintot költöttek el s melyet egy öt lóerjű gép hajtott, volt az első, mely Filadelfia és Newyork közt a nyílt tengerre merészkedett. Ha Stevenset a szép eredmény és munka dacára sem szorítja a szükség s ha a dolog üzleti részében nem oly állhatatlan, nem léphetett volna fel riválisa gyanánt Livingstone, aki husz évre gőzhajózási monopóliumot kapott Newyork államtól és Fultonnal szövetkezve, aki mint mechanikus ellette volt a skót Symingtontól a gőzhajózás alapelveit, nem építhetett volna az új találmány alapján jároműveket.

Jóval e társasviszony előtt, Fulton már Franciaországban kísérletezett s az első konzul kezéből várta volt szerencséjét. Ha akkor Napoleon felfogta volna a gőzhajó jelentőségét, tán az egész világtörténelem másképpen alakul és Anglia ma nem lenne világhatalom... De

vidéken, akkor megengedhetnők az ilyen beszédet: valakinek meg kell próbálni és reszkirozzuk meg mi, a mibe a próba kerül. De, sajnos, nem vagyunk a leggazdagabbak: sőt ellenkezőleg. Azért a próba jelentőségén kívül Aradnak az is hatalmas érdeke, hogy az automobil-omnibusz anyagilag is beüssön. A számítások, amelyeket az omnibuszok megrendelése előtt végezett a város, eléggé megnyugtatók voltak; de biztosat jövedőlni a szorzással meg az összeadással se lehet.

A midőn a haza földjére lép, reményekkel köszöntjük a városi közlekedés meghódítására indult járomü-herceget. Váltsa be a várakozásokat, — és annak a városnak, amely oly félnék tartózkodással nyult a zsebébe, hogy az ő föllépti díját megkockáztassa, fizesse vissza nemcsak anyagi eredményben, hanem azzal az elégtétellel, hogy a vidéki városok közlekedésének életrevaló, üdvös mintát teremtett.

A rendőrség és a hírszolgálat.

Green főkapitány intézkedése.

Októberben életbelép a sajtóiroda.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 24.

Megirtuk, hogy az aradi rendőrség újraszervezésével kapcsolatban Green Nándor tb. főkapitány tervbe vette a rendőrségi sajtóiroda felállítását. A főkapitány mérlegelve azokat a panaszokat, amelyek az utóbbi időben a hírszolgáltatás körül felmerültek, már a közel napokban olyan intézkedést léptet életbe, amely a rendőri hírszolgáltatást megkönnyíti.

Green Nándor levelet intézett az Aradi Közlöny szerkesztőségéhez s ebben értesít bennünket, hogy október hó elsejétől kezdve a rendőri hírszolgáltatás az eddigiéltől eltérő formában történik. A főkapitány levele a következő:

Az utóbbi időben felmerült téves nézetek megszüntetése és a hírszolgálat megkönnyítése céljából rendőrségi sajtóirodának felállítását határoztam el. Mivel azonban tisztviselőim jelenleg több ügyosztály vezetése által annyira

igénybe vannak véve, hogy a sajtóiroda felállítása azonnal lehetetlen, de mivel a hírszolgálat megkönnyítéséhez már most hozzájárulni óhajtanék, a következő átmeneti intézkedést léptettem életbe:

A rendőrségi hírek kiadását, egyzóval a rendőrség részéről a hírlapírókkal szemben teljesítendő hírszolgálat ügyét folyó évi október hó 1-jétől Varjassy Lajos dr. rendőrfogalmazó kezébe teszem le s őt fogom kötelezni annak pontos, leikiösmertes, a hírlapírodalom és mindenekelőtt a közönség jogos érdekeit kielégítő teljesítésére. A hírlapírók egy vele tetszés szerint megállapított időben fogják a napi eseményeket, hatósági intézkedéseket, kihágási ügyeket, stb. megtudni.

Hivatalos órákon túl az ügyeletes rendőrtisztviselő fogja minden este 10 óráig a hírlapírókkal az előfordult eseményeket közölni. Ha pedig ez idő eltelté után az éj folyamán valami nevezetesebb esemény történék, az ügyeletes tiszt köteles arról az összes szerkesztőségeket telefonon értesíteni.

Egyelőre, a jelenleg rendelkezésemre álló tisztviselői létszám mellett csak ennyit tehetek. Ha a helyzet kedvezőbbé válik, nyomban intézkedni fogok a rendőrségi sajtóirodát illetőleg. Ez utóbbinak életbeléptetése előtt bátor leszek a tisztelt szerkesztő urakat közös értekezletre meghívni, hogy a részletekre vonatkozólag nagybecsű tanácsukat és az életbeléptetésnél támogatásukat kikérjem.

Arad, 1907. évi szeptember hó 21 én.

Hazafias üdvözléssel:

Green Nándor,
tb. főkapitány.

TÁVIRATOK.

A marokkói harctérről.

Tanger, szept. 24. A Casablankától dékelet felé lakó Uadzeya és Zenatas törzsek meghódításának az lesz a következménye, hogy Drude tábornok haderejének bal szárnya szabadon ki fog fejlődhetni és a tábornok abba a helyzetbe fog jutni, hogy a meghódított törzseket a még eddig pacifikálatlan törzsek meghódítására felhasználhatja.

Olesóbb szénért magasabb kvótát.

Utazás az annabergi csatlakozás körül.

Befejezték a tessék-lássék intézkedéseket.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, szeptember 24.

A kormány közgazdasági totum-faktumja, Sztterényi József államtitkár pihenni tért és így véget ér az önálló vámtérülethez szükséges intézkedések előkészítése is. Elült a politikai körök feszültsége is, hiszen megbarátkoznak már a kvótaemeléssel, amelyet a licitálás elve szerint ma egy százalékkal kezdenek, de amely a kiegyezés föltálasakor — a közvélemény kellő megdolgozása után — négy-öt százalékos is lesz. Minden százalék körülbelül hét millió koronát jelent és így egy kis darabka vasut megépíthetéseért 30—35 millióval többel járulhatunk hozzá a közönségi költségekhez. És még mondja valaki, hogy a nemzeti kormány alatt nem jutunk nemzeti vívmányokhoz!?

Az ismert holtponton.

Szeptember hátralévő napjaiban a kiegyezési tárgyalásokat illetőleg újabb esemény alig várható. A tárgyalásokban legelőnkebben résztvett államtitkár, Sztterényi József is elutazott, a mi azt jelenti, hogy szünet van. Az az értesülés, hogy a kiegyezés létre nem jötte esetén sem várható sem kormányválság, sem gazdasági krízis, nyugodtabbá tette a hangulatot. Most már csendben, feszültség nélkül várják az október tizedikére ígért nyilatkozatot és legfeljebb afelől esik vita, vajjon a kvótaemelés meg lesz-e vagy sem.

Wekerle Sándor miniszterelnök holnap érkezik Budapestre klopódiai birtokáról s a parlament megnyitására Budapestben marad. Vasárnap azonban a miniszterelnök a kormány összes tagjaival Szegedre utazik az Erzsébet-szobor leleplezési ünnepére.

A kormány magyaráz.

Megirtuk, hogy a kereskedelmi miniszteriumban tanácskozások folytak azoknak az intézkedéseknek előkészítésére, ame-

a makacs és első benyomásaira hallgató első konzul nem sejté a szerencsét, melyet a sors kegye kínált számára s melylyel az egész világot leigázhatta volna a későbbi francia császár s Fulton találmányát, mint „idée germanique” t gögösen elutasítá, sőt a francia akadémiának is megtiltá, hogy a „szerencselovag” találmányával tovább foglalkozzék. Mondják, hogy később, midőn bukottan járkált Szent-Ilona szigeten, sokszor megemlékezett Fultonról, de a leltiport és száműzött nagyságon akkor már a gőzhajó sem segíthetett...

Franciaországi kudarca után Fulton Amerikába utazott s ott társult a már említett Livingstonnal s megépítette száz éve, 1807. október 7-én 160 tonnás, 20 lörejtű hajóját, melylyel a Hudsonon, Newyorkból Albanyba ama nevezetes utat tette. Ez a kísérlet volt kiinduló pontja a modern hajózásnak. A hajó a két város közé eső 150 mérföldnyi utat átlag harminc óra alatt tette meg, vagyis óránként öt csomó gyorsasággal, ami akkor rekord volt.

1812-ben már 50 gőzöse volt az amerikai hajózásnak. 1826-ban 300 1839-ben pedig már 700. Még Fulton építette volt meg az első hadi gőzhajót, mely 1815. január 8-án kapta Neworleansnál a tüzkeresztséget s néhány héttel ezen újabb diadal után Fulton meghalt, homlokán a dicsőség koszorújával és — százezer dollár adóság hátrahagyásával.

Európában a Bell Henry Komet-je az első személyszállító hajó, mely 1812-től kezdve a Clyden járt, 7¹/₂ csomó sebességgel. Ugyanak-

kor ment ki az első európai gőzhajó (a Robertsoné) a nyílt tengerre. Három évvel később Angliának már 20 gőzöse volt, 1823-ban pedig 160. Hamburgban, a tengeri világforgalom gőcpontján, 1816-ban jelent meg az első gőzhajó, a Rajnán és az Elbén 1816-ban, s a Dunán 1830-ban. A legelső gőzhajó, mely legalább fél-uton gőzerővel jött át az Océánon, az amerikai Savannah volt 1818-ban, egy 350 tonnás vitorlás fahajó, mely 26 nap alatt ért Liverpoolba. A szabályszerű oceáni szolgálat 1840-ben vette kezdetét a nálunk is ismert Cunard Line négy hajóival, melyek 1200 tonnásak és 440 lörejtűek voltak.

Hova fejlődött a gőzhajózás a minap vízrebocsátott Luzitániáig, amely egész kis uszó város, amely már majdnem a tehervonatok sebességével halad s egy-egy útján 6000 tonna szénét elégetve, négy nap alatt futja be az Európa és Amerika közé eső utat. És végül hová fogja fejleszteni a hajózást a Gambin André tífoidija, melyről épp most olvastuk, hogy már épül Angliában s mely állítólag az új rendszerű csavar segélyével gyorsabban fog haladni a vizen, mint a legtökéletesebb Serpillet-Gardner automobil a szárazföldön, pedig ez utóbbi 126 kilométert tesz meg óránként! Ötven óra alatt Amerikába! Ez a Gambin André jelszava, alig hatvanhét évvel szután, hogy a rendszeres tengeri személyszállítás kezdetét vette! Hát nem nagyszerű sikere ez az emberi elmének? Örömmel és büszkeséggel kell bennünket ennek eltölteni és hálás emlékezéssel

ama nagyok iránt, akik koldusan és kigunyolva haltak el. A mostani kettős jubileum juttassa eszünkbe a tanulságot, melyet eddig minden nagy találmány adott volt, hogy a lángelmék, midőn először lépnek föl halhatatlan eszméikkel, mindenütt gunyra és kicsinylésre találunk s hogy volt idő, mikor az emberi rövidlátás öszszeszedt oly gépeket, melyek nélkül ma nem lehetne élni! Avagy nem vetette el magától Európa a gőzhajót, hogy sokkal később, mint az újvilág ajándékát kapja vissza? Meg kell azonban ebben nyugodnunk. Ennek egy magasabb cél érdekében kellett így törőnnie: a Vezér hajóival és Napoleon azért voltak tudatlansággal és vaksággal megverve, mert az emberiség akkor még nem ért meg a gőzhajó használatára De habár az új találmány gáncsvetői csak eszközök voltak is a végzet kezében, mert úgy kellett cselekedniök és ezért őket nem lehet kárhóztatnunk, emlékezzünk meg azokról a hősookról ezekben a napokban, akik nagyszerű álmódói valának, akik küzdöttek egy oly célért, mely ma már áldásos közkinccse az emberiségnek s akik munkás, eredményes életükkel örök halhatatlanságot szereztek, de csak keservben és kétségbeesésben volt részük, míg elismerésből és kenyérből a világ alig juttatott nekik.

Az emberiség örökké adósa marad ily mártír nagyjainak, törlessze hát hálás visszaemlékezéssel azt, amit megadni az élőknek elmulasztott.

lyeket a kiegyezési tárgyalások meghiusulása szükségessé fog tenni. Most a kormányhoz közel álló helyről így magyarázzák ezeket a konferenciáknak a megtartását:

— A magyar kormány ezekkel a tanácskozásokkal nem tesz egyebet, csak a kötelességét teljesíti. Az 1899: XXX. t. c., melyben ott van a híres Széll-formula, ötödik szakaszában egyenesen utasítja a magyar kormányt, hogy minden eshetőségre tegye meg az intézkedéseket. A törvényben azonban van még egy pass.us, amely jogot ad a kormánynak, a szükséges rendszabályokat akár rendeleti úton és nyomban életbeléptetni. A törvény szerint ezt a rendeletet a törvényhozásnak 24 nap alatt, ha pedig nincs együtt, közvetlenül megnyitása után be kell mutatni.

Igy hát készülődnek a háborúra, amelyre azonban aligha kerül a sor. Október elején kijelenti majd a két kormány, hogy nagy küzdelem és nehézségek árán, de megvan a kiegyezés. Természetesen Magyarországra kevésbé előnyös szerződési feltételek mellett.

Az osztrák kamarák a bankkérdésről.

Az osztrák kereskedelmi- és iparkamarák kereskedelmi-politikai központja vasárnap ülést tartott, amelyen a bankkérdéssel foglalkozott.

A központ szerint a bank szétválasztása esetén a magyar fizetési mérlegre való tekintettel kétségtelenül igen nehéz lesz kedvezőtlen gazdasági konstellációk bekövetkezésekor a magyar valuta paritását s a magyar hitelt érintetlenül fentartani. A bankközösség feloldása tehát minden körülmények között Magyarországon nehéz pénzügyi és gazdasági krízist fog okozni.

Hangulatkeltés a kvótaemelés mellett.

A függetlenségi párt egyik tagja, aki közlekedési szakember hírében áll, nagyobb társaság előtt kijelentette, hogy az annabergi vasuti csatlakozással szemben szívesen megszavazza az egy százalékos kvótaemelést.

— Hogy mondhatnánk ilyet — kérdezték tőle — mikor a kvótaemelés terhét fix számban, pénzösszegben ki lehet fejteni, míg az a rövid vasutdarab csupán fiktív hasznot jelent?

— Nagyon egyszerű a dolog, épen mert vasutépítésről van szó. Az a csatlakozó vasutvonal, igaz, hogy rövid. De azután ki kell építeni az egész kassa-oderbergi vasutvonalon a második sinpárt, vagy beruházásokat kell tenni, óriási összegeket költeni. Az ország szívesen költi erre a beruházásra a pénzt. De szívesen költheti akkor is, ha tudja, hogy ez a létesítmény a kvótának megfelelő két millióval drágább, azzal az összeggel, amelyből még le kell számítani a magyarországi beszerzéseknél előálló, ugyancsak egy százalékos emelkedést is.

Erre azt vetették közbe, hogy a két millió amortizációja, illetőleg tőkéje igenis nagy összeg. A kvótaemelés védelmezője kijelentette, hogy ha az annabergi csatlakozás révén — ami bizonyosra vehető — sikerül a szénárakat bármi kevéssel is lejjebb szorítani, a kvótaemelés már ki van fizetve.

Az aradi vaggongyár tőkeemelése.

Ötezer új részvény.

Egy millió kétszáz ezer korona.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 24.

Hirt adtunk arról, hogy az aradi Weitzer János vaggongyár- és vasöntő részvénytársaság legközelebb fölemeli alap-tőkéjét. A tőkeemelést, a mint értesülünk, már az ez évi rendes közgyűlés fogja határozattá emelni, s közvetlen azután végre is hajtják a határozatot.

A Weitzer János vaggongyár és vasöntő részvénytársaság október 13-án délelőtt tartja az évi, tizenötödik rendes közgyűlését. A közgyűlés egyik tárgya lesz az igazgatóság javaslata a társaság alap-tőkéjének fölemelése iránt.

Az igazgatóság javaslata szerint 5112 új részvény bocsátatnék ki 300 korona kibocsátási árban, amelyből 250 korona, — a részvény névértéke — az alaptőkéhez, 50 korona pedig a tartalékalaphoz fog csatoltatni. Minden két régi részvény tulajdona egy új részvény jegyzésére jogosít. A kibocsátás által a részvénytársaság alaptőkéje 1.278.000 koronával, a tartalékalap 255.600 koronával fog gyarapodni. A részvénytőke összege e gyarapítással három millió 837.750 koronát fog kitenni.

A közgyűlés felhatalmazása után az igazgatóság azonnal végrehajtja az emissziót, amelynek sikere, a vállalatnál érdekelt pénzcsoportból alakult szindikátus révén, biztosítva van.

A tőkeemeléssel kívül a közgyűlés az évi mérleget fogja megállapítani, s újra választja az igazgatóság és a felügyelő bizottság tagjait.

A pap büne.

Megölette a gyermekét.

Főtárgyalás az aradi törvényszéken.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 24.

Az aradi büntetőtörvényszék előtt ma egy fiatal, csinos román parasztleány és egy görögkeleti román lelkész állottak súlyos bűncselekménnyel vádolva. Miután az ügyben igen diszkrét dolgok is kerültek szőnyegre, a törvényszék zárt tárgyalást rendelt el, így a tárgyalás részleteiről nem számolhatunk be. Az ügy előzményeit a következőkben ismertetjük:

Csinos, szemrevaló teremtes volt Mácsán Onyica Szida tizennyolc éves román parasztleány. A szép hajdon az egyik mácsai görögkeleti román lelkésznek, Rácz Liviusznak is feltűnt, kinek nagyon megtetszett. A derék lelképásztor szíve hamarosan szerelemre lobbant és elhatározta, hogy a szép Szidát mindenáron hálijába keríti. Rácz Liviusz akkoriban legényember volt, mert a feleségét a legbrutálisabb módon kiverte házából.

Ezt az alkalmas időt használta fel Rácz arra, hogy Onyica Szidát hálijába kerítse. A fiatal és tudatlan leánynak annyit beszélt és ígért, hogy végre a leány hitt a csábító panak, kivel aztán titokban szerelmi viszonyt szőtt. A titkos szerelem nem maradt eredmény nélkül s a szép Szida csakhamar anyjának érezte magát. Ekkor felkereste Rácz Liviuszt s közölte

vele a szomorú valót. A donjuán lelkész igen megijedt az édes titok hallatára, s előbb kérni, majd fenyegetni kezdte a leányt azért, hogy a gyermek atyját titkolja el. Onyica Szida azonban kellőleg felfogta a helyzet súlyos voltát és hallani sem akart arról, hogy eltitkolja annak nevét, aki gyalázatba sodorta.

— Szida, legyen eszed, — szölt Rácz Liviusz — ha eltitkolod, hogy enyém a gyerek, négy-száz koronát kapsz készpénzben. Ha pedig elárulsz, agyonlőlek.

Onyica Szida igen megijedt a fenyegetésre és természetesen volt esze, hogy inkább a 400 koronát, mint a halált válassza.

A múlt év szeptember havában azután Onyica Szidának megszületett a gyermeke s ekkor a kétségbeesett anya, hogy szegényét a világ előtt elpalástolja, gyermekét előbb megfojtotta s azután a házuk padlásán el ejtette. Az anya borzalmas tette csakhamar kitudódott s a csendőrök letartóztatták.

Onyica Szida a csendőrök és a vizsgálóbíró előtt meglepő vallomást tett. Elmondta, hogy csecsemőjének meggyilkolására Rácz Liviusz lelkész birtalta fel. A leány súlyos vádja után a csendőrség a pap ellen is megindította a nyomozást. Rácz tagadta a leány által felhozottakat, de annyi terhelő bizonyíték merült fel a pap ellen, hogy az ügyészség vádiratot adott ellene, emberölésre való felbujtás büntetével vádolva meg őt. Az ügyészség vádiratára az aradi törvényszék vádtanácsa Rácz Liviusz lelkészt vád alá helyezte. Rácz Liviusz a vád alá helyezés ellen a kir. táblához felfolyamodást jelentett be, de a tábla a felfolyamodást elutasította.

E feltűnést keltő bűnyűgynek ez év márciusában megtartott főtárgyalásán szenzációs fordulat állott be. Bota Vazul és Argyelán Mihály mácsai lakosok, akik az ügyben tanukként szerepeltek, azt vallották, hogy őket Rácz Liviusz hamis tanúzsra akarta rábírní és ezért nekik 60, illetve 40 koronát adott. A meglepő vallomások után Kovács József alügyész kijelentette, hogy Rácz Liviusz ellen hamis tanúzsra való rábírást büntetvéért is megindítja az eljárást.

Itél-thozatalra akkor nem került sor, mert Nagy Sándor dr. védő kérelmére a törvényszék Onyica Szida vádlott elmebeli állapotának megvizsgálását rendelte el, s egyben intézkedett aziránt, hogy a márciusi tárgyaláson felmerült újabb súlyos vádat bizonyítani tudó tanuk beidéztesenek.

Ma tartották meg az aradi kir. törvényszéken a folytatólagos tárgyalást, de a mai napon sem történt meg a végleges döntés e kínos ügyben. A tanuk ugyanis, akik tavasszal azt állították, hogy Rácz Liviusz megvesztegette őket, időközben visszavonták vallomásukat, a mai tárgyaláson pedig újból azzal állították elő, hogy a papjuk tényleg ráakarta bírni őket a hamis vallomásra.

Ennek babizonyítására hivatkoztak Botára, akihez állítólag tegnap elküldött Rácz, hogy most, közvetlen a tárgyalás előtt ellenkező vallomásra bírja őket. E vallomás után az elnök kénytelen volt újból felfüggeszteni a tárgyalást s a hírvívő beidéztesése iránt intézkedni. Felfüggesztették azonban az ingadozó tanuk megesketését is, részben azért, mert Mácsa megszerzte híres olcsó tanúiról, másrészt olyan valószínűtlenségeket adtak elő Rácz Liviusz és Onyica Szida viszonyáról, hogy nem lehetett őket esküre bocsátani. A mai tárgyalás különben szintén zárt tárgyalás volt s a késő délutáni órákig tartott.

Föltámadt a kuruc-brigád.

Egy tacsója leszolta a szabadkőműveseket.

A szabadkőműves Kazinczy ünnepén.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 24.

Az érsemjéni Kazinczy-ünnep fényét, méltóságát egyetlen egy incidens zavarta meg. Oly csendben, észrevétlenül történt meg a kínos incidens, hogy az ünnepségen részt vevők nagy többsége nem is tud róla. Akik azonban meghallották, azok megbotránkoztak, felháborodtak. Az történt ugyanis, hogy a Budapestről lerándult *Széchenyi ifjúsági szövetség* elnöke kvalifikálhatatlan izléstelenséggel, tudatlansággal és vendéghez nem méltó sértő gunnyal támadta meg a nagyváradi szabadkőműves páholy kiküldöttait, azokat az előkelő állású, képzett nagyváradi urakat, akik, hogy elkerüljék a nyilvános botrányt és ne kelljen polemizálniok az éretlen egyetemi legényekkel, lemondta a koszorut elhelyező beszéd megtartásáról.

A Kazinczy ünnepen a nagyváradi Szent László páholy megbízásából három nagyváradi ur vett részt. *Kepes L. Miklós* táblabíró, *Sáfrány Lajos* református tanító-képezdei tanár és *Mikusay József* polgáriskolai tanár. Koszorut is vittek ezzel a felirással: „A nagy testvérnek — a nagyváradi szabadkőművesek.” A koszorut elhelyező beszéd megtartásával *Sáfrány Lajos* tanárt bizták meg. A nagyváradi szabadkőművesek joggal és bőkezűséggel zárandokolhattak el Kazinczy Ferenc szobrához. Mert Kazinczy volt a legelső és legnagyobb magyar szabadkőművesek egyike. Mint korának minden nagy, gondolkodó embere: *Martinovics Ignác*, *Hajnóczy József*, *Szentmarjay, Zsigray gróf* és a tudomány, a közélet sok más kitűnősége — hitte, vallotta, terjesztette a szabadkőműves elveket: az egyenlőséget, testvériséget, szeretetet, erkölcsi tökéletesedést, a kulturális haladást, felvilágosítást. És, hogy tényleg imádta ezeket az elveket, hogy fanatikus hittel küzdött értük — mise bizonyítja jobban, mint az, hogy lemásolta és terjesztette *Martinovics* reformkátéját. Ezért azután hét évig ült nehéz várfogságban.

Sáfrány Lajos a nagy reformátor és szabadgondolkodó szobra előtt a következő gyönyörű beszédet akarta elmondani:

„A Nagyváradon dolgozó László király tökéletes és törvényes szabadkőműves páholy nevében koszoruzom meg emlékedet te hős. Mintha a világosság öréül, a kultura feltámadást hirdető harsonáiául jöttél volna ide be a földre, hogy hirdesd itt az emberi szabadság és társadalmi megújulás ígét végig a széles magyar rónán. A testvéri lánc benső szeretettel köszönt tégedet. Mert veled az idő méhéből látjuk ujjaszületni korod szellemét, mely egy új világ előkészítésénél nem a galyak nyesegetésével fog törődni, hanem egyenesen a gyökerekbe veri fejszéjét. A te erős és fáradhatatlan szellemed oda fordítja a szemedet ismét a világosság felé, a megerősödött lelkek fogják durva kövek faragása közben felépíteni a jövő templomát. E munkánál is testvérként állunk melletted.”

Hogy, hogy nem, a hazamentő kuruc fiuk valahogy neszét vették a készülődő radikális beszédnek és megludták, hogy szabadkőművesek vannak jelen. Felhasználták a kedvező alkalmat, hogy nagy hazafiasságukat ragyogtasák. Mikor rájuk került a sor, előkük, *Marchal Ferenc* éles támadást intézett a szabadkőművesek ellen.

— Magyarország pusztulásának, romlásának a bűnös szabadkőműves szellem az előidézője — mondta az apró legényke, prófétai ihlettel, a nagy szabadkőműves szobra előtt.

Az ifju óriás beszédének a passzusánál a többi Széchenyi-epigón (lehettek vagy tizenketten) tüntető helyeslésbe tört ki. A nagyváradi urak látták, hogy a durva támadás ellenük szól és hogy esetleg *Sáfrány Lajos* radikális beszédénél az új kuruc-brigád tagjai tüntetni, piszszegni fognak s ezért elhatározták, hogy *elállanak a beszédétől*. Nem akartak éretlen egyetemi nebulókkal vitába bocsátkozni. Csendben, zaitalanul tették le koszorujukat s azután viszszautaztak Nagyváradra.

Az erőszakos író.

*

Egyik fővárosi napilap szerkesztőségében szombaton megjelent egy *Adler Bernátné* nevű dilettáns író és kijelentette, hogy addig nem mozdul el a szerkesztésből, amíg közzé nem teszik egyik versét. *Adlerné* két napig maradt a redakcióban, ahonnan végül rendőrök kísérték el a hisztériás asszonyt.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 24.

Az olvasó közönség, amely reggelije mellé kézhez kapja a lapot, nem is sejtí, hogy a szerkesztőségekben milyen alakokkal van dolguk a hírlapíróknak. Az embereknek van egy faja, amely *lapbarátok* néven ismeretes a szerkesztőségekben. A lap-barátoknak két alfaja különböztetendő meg. Az egyik, amely érdekes híreket hoz, a rokonszenvesebbik, a másiktól azonban irtóznak a redakcióban, mert ezek a lapbarátok ostromolják meg a papirkosárt nem közölhető irodalmi remekművekkel.

Ezek mindennapos vendégei szoktak lenni a szerkesztőségeknek, ahol számon kérik, hogy miért nem közölték le munkájukat. Szünetes irodalmi vitákat rendeznek és leszidják az irodalmi klikk-rendszert, amely utját állja érvényesülésüknek. A legtöbb esetben könnyű szerrel szabadulnak meg a szerkesztőségek ezektől az uriemberektől. Az írók azonban komolyabb veszedelemmel fenyegetik a redakciókat, ahol ha megjelennek, a lap munkatársai egyenként tűnedeznek el a mellékajton.

Egy ilyen íróval gyűlt meg a baja a napokban a *Pesti Hírlap* szerkesztőségének, amelyet kétszer 24 óráig tartott ostromállapotban az írói dicsőségre szomjas hölgy. Megpróbált vele mindent, de nem sikerült eltávolítani. Végül is a főkapitányságot kellett segítségül hívni és rendőrök távolították el a tehetséges írót. A nem mindennapi eset a következő:

Adler Bernátné, szül. *Deutsch Hermina* évek óta küldi a *Pesti Hírlapnak* irodalmi munkáit. *Adler Bernátné* sokoldalú tehetség, mindent megír a vezércikktől a szerkesztői üzenetig. Egyetlen leghőbb vágya, hogy bejusson a *Pesti Hírlap* szerkesztőségébe. Az utóbbi időben már elég sűrűn jutott be: mindennap megjelent a szerkesztő szobájában és kért, esedezett könyörgött, hogy adják ki valamely munkáját.

A szerkesztő végül is nagyot, morészet gondolt és az ideges hölgy egyik rettenetes rossz versét kiadta abban a hitben, hogy ezzel megszabadult *Adlernétől*. Azonban keservesen csalódott. *Adlerné* azóta napos vendég lett a redakcióban és most már követelte, hogy a verseit adják ki, mert ami jó volt egyszer, annak jónak kell lenni másszor is.

Szombaton ezzel jött be a szerkesztőhöz:

— Tovább engem nem bolondítanak. El nem megyek innen, amíg a lapban nem látom valamelyik versemet.

Szól, leült a pamlagra és tegnap délutánig el nem mozdult onnan. Kezdetben azt

hitték, hogy tréfál; később a szerkesztőség tagjai fogták tréfára a dolgot és kíváncsiak voltak, meddig bírja az ülést. Majd elmentek vasárnap hajnalban a szerkesztőségből.

Hogy mi lett azonban *Adlernével*, nem tudják. Hétfő reggel nincsen lap, vasárnap éjjel senki sem jár a szerkesztőségbe, de a mikor a szerkesztőség tagjai hétfőn délután megjöttek, hogy a keddi lapot megcsinálják, *Adlerné* úgy ült a divánon, mintha odanőtt volna.

— Én nem megyek innen el — mondotta — míg vagy éhen nem halok, vagy valamelyik versemet ki nem adják.

Erre a főkapitányságra telefonáltak és rendőrök vitték el az asszonyt, aki *rugott, harapott, szivgörcsöket kapott*. A főkapitányságon a rendőrorvos megállapította, hogy *Adlerné*, akinek a férje magántanító *Vladovicsen* (Galicia), nagyfoka *hisztériában szenved*. Átadták egyik Budapesten lakó rokonának, aki az idegbajos urinót azonnal hazaszállította.

A megváltó detektív.

Száraz Istvánné a vízben.

„Amig utaztam, mindig csak loptam”.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 24.

A budapesti rendőrségnek ma egy régen körözött tolvajt sikerült elcsipnie: *Hajgató József* 33 éves nős vécselet, aki a betörő világ alakjai között ugyszólván unikum. Tudvalevő, hogy a tolvajok és betörők a társadalom ama osztályából valók, amely legkevésbé szeret összeköttetésbe jutni a rend éber őreivel, vagy az igazságszolgáltatás többi közegeivel. De nem így *Hajgató*, akinek leghőbb vágya volt, hogy mielőbb elcsipjék, hogy bűnelért mielőbb levelezkeljen és azután ismét becsületes ember lehessen. Csakhogy nem olyan könnyű manapság becsületes embernek lenni. Legalább ezt bizonyítja *Hajgató* esete, aki a becsületességét feltételhez, még pedig az elfogatás feltételéhez kötötte. Szegény, nagyon bizott a magyar rendőrségben, de csalatkozott, mert nyolc hosszú évig volt kénytelen lopni, csalni és más hasonló egyebet elkövetni, míg végre tegnap sikerült magát egy detektívvel elcsipetni.

A detektív a *Teleky-téren* ismerte fel *Hajgatót*. Odalépett hozzá és megszólította:

— Szervusz, *Hajgató*!

— Szervusz, testvér!

— No ha tényleg te vagy a *Hajgató*, akkor gyere velem, egy kis ügyünk van elintéznivaló.

— Miféle ügy? Ki vagy te, testvér!

— Én detektív vagyok...

Nem mondhatta tovább. *Hajgató* elkiáltotta magát: *Hál' istennek!* és a detektív nyakába borult, még a kezét is megcsókolta:

— Hál' istennek, mondotta ismét és újra,

végre becsületes ember lehetek. Nyolc éve vagyok gazember, úgy bánta lelkiismeret, de úgy bánt, mégsem tudtam rátérni a becsületes utra. Minek is? Minek legyen valaki tisztességes, aki állandóan azt várja, mikor csipik nyakon? De most megfizetek a gázságokért, aztán becsületes leszek. A kihallgatást végző *Keresztessy Gyula* rendőrfogalmazónak is ugyanezt mondotta jegyzőkönyvbe.

— Egy lopás miatt keresnek? Nyolc esztendeje nem teszek egyebet, csak csalogok, lopok, sikkasztok. Fájt a szívem minden egyes esetenél, nagyon fájt, de mit tehettem mást? Lopnom kellett, amíg megcsipnek. Most már aztán becsületes leszek. Hamarjában azután, ugy,

amint eszébe jutottak, elmondotta viselt dolgait:

— Szahó István gyárosnál a Thököly-uton szolgálta volt. Lopott, sikkasztott, megszökött. Ezért keresték. Nagy Lajos magánhivatalnok az inasát elküldte valahová ruhaneműekkel. Az inas a ruhaneműket átadta Hajgatónak, hogy az vigye. Hajgató vitte a Ferenc József-rakpartról a Harris bazárig, azután megszökött, a ruhákat eladta. Albérlében lakott a Lázár utcában egy napszámosnál. Amíg a háziak távol voltak, Hajgató feltörte a szekrényeket és elvitt mindent.

— Nem sokat ért az egész, mondja, de mégis csak betöréses lopás volt.

Grósz és Vogel libakereskedőknél kocsis volt. A nagy csarnokban átvett 24 hizott libát. A libákat elvitte az István téri vásárcsarnokba, ahol már az akkori szeretője, Száraz Istvánné várt; a libákat eladták 150 koronáért, a kecsit otthagyták, a pénzzel elszöktek Bécsbe, ahol igen jól mulattak.

Amikor a kis pénz elfogyott és már annyi sem volt, hogy a szállodát meg lehessen fizetni, Szárazné otthagytam a vízben és megszökötem. Elmentem Németországba. Voltam Kölnben, Darmstadtban. Mindenütt napszámoskodtam, mindenütt loptam. Kicsi dolgok, szóra sem érdemesek. De elfogott a honvágy, hazajöttem. A Teleki téren a detektív felismert. *Áldja meg érte az Isten. Most már aztán becsületes ember leszek.*

Hajgatót a rendőrség átadta az ügyészségnek.

Kavarodás

a román miniszterek látogatása miatt.

Bratianu Besztercén járt, de Sturdza nem.

Nyilatkozatok áradata.

— Az Aradi Közlöny távirati értesülése. —

Arad, szeptember 24.

Röviden megírtuk, hogy Bratianu román belügyminiszter a napokban Magyarországon tartózkodott és Besztercén részt vett a román kultúregylet közgyűlésén. A titokzatos miniszter-látogatásról most újabb híradások érkeznek, amelyek szerint Sturdza miniszterelnök is megjelent a közgyűlésen. A híradások nyomán megindult a cáfolatok és ellencáfolatok lavínája s az egész miniszter-látogatás olyan szövevényes labirintus lett, amelyből bajosan lehet kiigazodni. A román kormányfőfiaknak magyarországi utazásáról, amelyet mindenféle nagy megütközéssel tárgyalnak, az alábbi táviratok szólnak:

Sturdza és Bratianu Besztercén

A besztercei rendőrség jelenti, hogy Sturdza Demeter román miniszterelnök szombaton reggel érkezett oda és Goga mérnök néven jelentette be magát. Kíséretében egy ur és egy hölgy volt, de ezekről nem tud a rendőrség semmit. A miniszterelnök részt vett a közművelődési egyesület közgyűlésén, amely szombaton és vasárnap tartatott meg s ma délelőtt utazott el Besztercéről. Hogy a közgyűlésen miképpen szerepelt, azt a rendőrség nem tudja, de sem a közgyűlésen, sem az utcán tüntetés, vagy rendezvény nem történt. A miniszterelnök, mint a ma érkezett bukaresti újságokból kitűnik, pénteken Moldován és Bukovinán át utazott Besztercére, mert nem akart magyar vasúton utazni. A másik út iránya ugyanis Predeal, Kolozsvár és Dés lett volna.

A besztercei határrendőri hivatalnak nin-

csen tudomása az előkelő idegenről, mert utlevele, amely nem az ő nevére szólt, egyébként rendben volt, s a hivatal nem sejtette, hogy valami közömbös néven a román miniszterelnök jön be az országba. Arról azonban tud a hivatal, hogy szombaton reggel Bratianu Jonel belügyminiszter automobilon Besztercére jött, s délutánig ott maradt. Az ő utlevele a saját nevére szólt, de az nem volt benne, hogy a tulajdonosa román belügyminiszter. Az állását tehát Bratianu is eltitkolta.

A Lupta cáfol.

Kolozs megye alispánja ma reggel telefonon fordult a határrendőrséghez, megkérdezve, hogy igaz-e a hír, amely arról szól, hogy Sturdza Demeter román miniszterelnök rejtett néven Besztercén járt. Hogy az alispán minő választ kapott, azt nem tudják; de a hírlapokhoz tudósítás érkezett, amely megerősíti a román miniszterelnök besztercei látogatását, sőt ottani szerepléséről is olyan részletek szivárogtak ki, amelyek alkalmasak lesznek, ha másra nem, a Sturdza-kabinet megbuktatására. Sturdza Goga néven, de mindenekelőtt felismerve vett részt az Astra közművelődési egyesület gyűlésén. Szerepelt és a vitában részt vett. Hogy mit mondott, azt ma még nem konstatálhatták. De konstatálták azt, hogy az a nő, aki Sturdzával együtt a gyűlésen megjelent, román nemzetiségű karkötőt viselt.

A Lupta című budapesti román lap szerkesztője kijelenti, hogy az egész hír naiv koholmány. A szerkesztőség értesülése szerint a Magyar Távirati Irodát valaki felültette. A besztercei gyűlésen mindössze két magyar képviselő: Vlád Aurél és Miháli Tivadar voltak jelen, román államférfiakat ott senki se látott. Sturdza és Bratianu miniszterek arcképeit csaknem minden oláh ismeri Erdélyben, úgy hogy ezek az emberek ott titokban nem igen járhatnak. Különbösen Sturdzánknak személyes ismerősei nincsenek Besztercén. Bratianunak van ott egy-két barátja. De mostanában ő sem tartózkodott Besztercén.

A titokzatos látogatás.

Egy besztercei távirat jelenti: Bratianu román belügyminiszter Besztercén mint mérnök szerepelt. Előbb szállóban vett lakást, azután magánlakásba szállt. A román belügyminiszter néhány napot töltött Besztercén. Itt tartózkodása alatt legelőbbet Domide Gerasim gör. kel román esperessel, az itteni románság egyik vezető emberével érintkezett. Meglátogatott néhány román családot is, majd kirándulásokat tett a szomszédos falvakba, ahol etnografiai tanulmányokat tett. Bratianu a falvakban tányérokat és vázákat vásárolt. Elment még Naszódra is, ahol — mint ismeretes — látogatást tett a román alapítványi gimnáziumban, amelynek legjobb növendékét száz koronás jutalommal ajándékozta meg.

Az Astra román közművelődési egyesület közgyűlésén nem vett részt a román belügyminiszter, mert a közgyűlésen jelen volt Lázár Béla gróf főispán és Láni Godofréd alispán.

A besztercei rendőrfőkapitány egy hírlapíró előtt az alábbi nyilatkozatot tette:

— Nem felel meg az igazságnak az a hír, hogy Sturdza román miniszterelnök itt járt volna. Bratianu román belügyminiszter tényleg ideérkezett gépkocsin. Társaságában volt a felesége és a sófiórja. Az Astra közgyűlésén nem volt jelen, mert a közgyűlést az ő ideérkezése előtt tartották meg.

Bethlen Bálint gróf, Aranyos-Tordamegye főispánja a román miniszterek látogatásáról egy hírlapíró előtt az alábbiakat jelentette ki:

— A román miniszterelnök nem volt Besz-

tercén, csak Bratianu belügyminiszter tartózkodott itt néhány napig. Az a hír, hogy Bratianu részt vett az Astra közgyűlésén, nem felel meg a valóságnak. Nekem előzetes tudomásom nem volt a látogatásról, amely magánjellegű volt.

A román miniszterelnök nyilatkozik.

A Magyar Hírlap bukaresti tudósítója felkereste a Bukarestben tartózkodó Sturdza miniszterelnököt, aki az alábbi nyilatkozatot tette:

— Amióta Karlsbadból hazajöttem, egyetlen percre sem hagytam el Bukarestet. Gyerekes koholmány tehát az, hogy én egy mérnök nevére hamisított utlevéllel Bukovinán át Magyarországra utaztam és Besztercén az Astra közművelődési egyesület közgyűlésén tüntettem a magyarság ellen.

Wekerle vizsgálatot indít

A besztercei rendőrség még ma este részletes jelentést tett a román miniszter látogatásáról a kormánynak. Wekerle Sándor miniszterelnök hivatalos uton szerzett tudomást Bratianu román belügyminiszter magyarországi utazásáról és intézkedett, hogy az ügyet szigorúan megvizsgálják.

A Magyar Nemzet nek Bukarestből jelenti:

Bratianu román belügyminiszter megjelent az Astra román közművelődési egyesület közgyűlésén. A belügyminiszter társaságában volt Goga román publicista, aki már évek óta foglalkozik az erdélyi románok helyzetével. Sturdza román miniszterelnök nem járt Magyarországon s még kevésbé vehetett részt az Astra közgyűlésén, mert ugyanakkor elnökölt a bukaresti kulturális közgyűlésén.

Nincs politikai háttér.

Egy hírlapíró ma felkereste Paul Ágoston román konzuli titkárt, a budapesti román főkonzul helyettesét, aki a hírlapíró előtt az alábbiakat jelentette ki:

— Ma reggel a lapokból tudtam meg a miniszterek magyarországi utazását és azonnal megsürgönyöztem a dolgot a szabadságon levő s jelenleg Bukarestben tartózkodó főkonzulnak. Ezenkívül táviratilag kérdést intéztem a román külügyminiszteriumba, ahonnan mindezekig nem érkezett válasz.

Kiszárnak tartom különben, hogy Sturdza miniszterelnök Besztercén lett volna, mert tudomásom szerint Bukarestben tartózkodik, a mióta szabadságáról visszatért. Bratianu belügyminiszter most szabadságon van s így nem tartom lehetetlennek, hogy automobil kirándulást tett Erdélybe és Besztercére is eljutott. A belügyminiszter magyarországi utazásának nem lehet politikai háttér, csupán magánjellegű.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

* Kócián-hangverseny Aradon. Mint értesülünk, Kubelik riválisa: Kócián Jaroszlav, a világhírű hegedűművész, jövő hé 13-án hangversenyezni fog Aradon. Ez alkalomból nem tartjuk érdektelennek a külföldi lapoknak Kóciánra vonatkozó híreit közölni. Tizenhét év előtt, egy csehországi Wildenschwert nevű városkában született Kócián Jaroszlav, ki arra volt hivatva, hogy a jelenkor egyik legnagyobb hegedűművésze legyen, bár ugyszólván még gyermekkorban van. Három éves korában a kis Jaroszlav feltűnő jó hallást tanúsított a zene iránt. Atyja játékszer gyanánt egy kis hegedűt vett neki, amelyen hat hónap alatt megtanult játszani. Felismerve a gyermek tehetségét, atyja — ki tanító volt s kitűnő muzsikus, — arra bátorította a fiút, hogy komolyan lásson hozzá a tanuláshoz és tizenkét éves korában a prágai Konzervatoriumba küldötte. Ott Sevcik, Kubelik híres tanára s Dvorak tanítványa lett s oly gyorsan haladt, hogy négy év múlva már a legmagasabb kitüntetésekkel halmozták

el. Ritka tehetségét ekkor már messze körökben ismerték és a fiatal művészt a legismertebb impreszariók ostromolták meg, hogy velük hangversenykörútra induljon. Csakhamar Európa szenzációja lett a fiatal művész, de Londonra várt a feladat, hogy Kóciának, fiatal kora dacára a század egyik legnagyobb hegedűművészenek, hódolatát kifejezze. Dr. Hans Richter meleg érdeklődést tanúsított az ifjú pályafutása iránt és Kócián legjelentősebb sikerei abba az időbe esnek, amidőn Richter zenekarában mint szólólista működött. A fiatal Kócián sikere a nyugaton egyszerűen ismétlése volt ama szenzációs jeleneteknek, amelyekről az európai sajtó Kócián londoni, budapesti, bécsi és prágai hangversenyeiről írván, megemlékezett. — A „Metropolitan Opera House“ minden jegye elkelt. A jegyek árusításánál oly óriási volt a tolongás, hogy a rendőrségnek kellett a rend fenntartásáról gondoskodni. Valóságos harc indult meg a jegyekért. A hangverseny tartama alatt a minduntalan megújuló tapsvihár egyszerűen példátlan volt és még a Kubelik és Paderewsky hangversenyeinek jeleneteit is felülmulat. Paganini számai a ház minden oldaláról a tetszésnyilvánítások és bravokiáltásoknak óriási viharát idézte elő, még mielőtt a számokat befejezte. Huszszor kellett a lelkes közönség kihívásaira a színen megjelennie, míg az engedte, hogy visszavonuljon. Pedig a Metropolitan Opera Hauseban a „da capo“ vasárnapokon nincs is megengedve. Talán elég annyit mondanunk, hogy a felizgulásnak ilyen jelenetei New-Yorkban már évek óta nem fordultak elő. A sajtó valósággal fel volt lelkesülve ilyen játék hallatára és sokan Paganini új életre támadt géniuszának nevezték a fiatal művészt.

Gyerekek, mit isztok?

Fura vallatás az aradi középiskolákban.

Statisztika a diákok szeszfogyasztásáról.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 24.

Az aradi középiskolákban néhány nap óta különös vallatásnak vetik alá a gyerekeket. Faggatják őket: isznak-e bort, sört, pálinkát, mikor isznak, mennyit isznak, hogy isznak — és így tovább. A gyerekek zavarban vannak. Egyik nem tudja, hogy mit feleljen, a másik szégyel felelni, a harmadik tréfára veszi a dolgot — s a legfurcsább helyzetben a tanár van, amikor komoly statisztikát akar csinálni. A statisztikát maga Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelte el és a kerület főigazgatója erre nézve ezt a rendeletet adta ki:

A nagyméltóságú vallás- és közoktatási miniszterium folyó évi július hó 29-én kelt 2275. elnöki számú rendeletére felhívom igazgató urat, hogy a felügyelete alatt álló tanintézetben az alább részletezendő adatoknak az 1907/8. iskolaév elején megkezdendő lelkiismeretes és részletesen kimutatandó gyűjtését rendelje el és azok eredményéről legkésőbb folyó évi december hó 1-jéig tegyen részletes és kimérítő előterjesztést, *osztályonként és egyenként*, statisztikai kimutatás kíséretében.

Felderítendőek a következő adatok:

1. A tanuló abstinens-e?
2. A tanuló naponta mennyi és milyen (bor, sör, pálinka) szeszest italt kap?
3. Ha kivételesen iszik csak szeszest italt, mikor és mennyit?
4. Milyen befolyása van a tanuló alkohol fogyasztásának a tanulásra és magaviseletére?
5. Szülője, orvosa, vagy ki nyújtotta először és mikor az alkoholt?

A miniszter tehát csakugyan reformál. A madarak és fák napja után annak kísütése: isznak-e a gyerekek?

Arad

és az általános sztrájk.

Október 6-ra nem engedélyeznek népgyűlést.

Varjassy, Greén és a szociálista pártelnök nyilatkozatai.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 24.

Az október 10-ikén az általános választói jog érdekében rendezendő országos tüntetésekből Aradváros szociáldemokrata munkássága is ki fogja venni a részét. A nagy sztrájk napján az aradi szociáldemokraták is leteszik a szerszámokat, népgyűlésre sereglenek és azon, valamint tüntető felvonulással demonstrálnak a választói reform mellett. Az aradi szociáldemokratapárt tegnapi, kisebb számú munkás részvételével megtartott gyűlésén már elhatározta ugyan az országos mozgalomhoz való csatlakozását, mégis az október 10-iki aradi manifesztáció nagyszabású szervezése érdekében még egy nyilvános népgyűlést akar rendezni. Ennek napjára tudatosan október 6-ikát választották, a vértanuk napját, amelyen több ezer vendég időzik majd a székelgyűlésen és Aradnak hagyományosan nagyszabású kegyeleti ünnepén.

Nyilvánvaló a szociáldemokrata-párt ünneprontási célzata, amelylyel a gyűlés napjára éppen a vértanukra való emlékezés ünnepies óráit választotta. Előrelátható, hogy a hatóság az ünneprontás megakadályozása végett e napra nem engedélyez népgyűlést és így szociáldemokratáink ismét olcsón megszerezték maguknak azt a kedvtelést, hogy a betiltás révén politikai üldözésről panaszkodhatnak. Pedig a hatóság csak a kötelességét teljesíti, amidőn október 6-ára nem engedélyez szociáldemokrata népgyűlést s nem nyújt segédkezet az aradi öszpolgárság és a vendégsereg ünnepélyének megzavarásához.

A vértanuk napjára hirdetett népgyűlést tehát előreláthatólag be fogják tiltani, sőt az is kérdéses, hogy megengedik-e az október 10-iki felvonulást és népgyűlést? Az Aradi Közlöny egyik munkatársa ma kérdést intézett Greén Nándor tb. főkapitányhoz és Varjassy Lajos polgármesterhez, akik első és másod fokon döntenek az engedély megadása dolgában és akik tisztában lévén a munkásságnak hamarosan eléjük terjesztendő kérelmével, már ma tájékoztathatják Aradvárosának az ügy iránt érdeklődő egész közönségét.

Munkatársunk előtt tett kijelentéseiket az alábbiakban közöljük:

Greén Nándor,

— tb. főkapitány.

— Hivatalosan nincs még tudomásom arról, hogy a munkásság október 6-án népgyűlést, október 10-én pedig népgyűlést és tüntető felvonulást akar rendezni. Bejelentésüket majd annak idején elbírálok, természetesen a közbiztonsági követelmények és a körülmények figyelembevételével. Október 6-ára aligha engedélyezek népgyűlést a polgárság ünnepére való tekintetből, az október 10-iki demonstrációknak azonban nem hiszem, hogy utját állanók, *föltéve, hogy a mozgalomnak békés jellege lesz és semmiféle rendezavarástól nem kell tartani.*

— Felsőbb helyről még bizalmas uton sem kapott a rendőrség direktívát azon magatartásra nézve, amelyet az október 10-iki demonstrációkkal szemben tanusítania kell, — kérdezte most munkatársunk.

— Eddigélé nem kapunk, — válaszolta a főkapitány. Az alsóbb hatóságok az ilyen ügyekben rendszerint önállóan járnak el és most sincsen ok, amely a demonstrációk ügyében országosan egyöntetű eljárást tenni szükségessé. Az engedély megadása mindenütt — s így Aradon is — a körülményektől függ: ha garancia van a népgyűlés és tüntetés zavartalan lefolyására, akkor megadom s ha úgy látom, hogy az akció békés medrétől kicsap és rendbontóvá fajul, úgy megtagadom.

Varjassy Lajos,

polgármester.

A népgyűlési engedély megtagadása esetén az aradi szociáldemokrata párt, helyesebben a gyűlés bejelentői megfőlebezhetik a rendőrség végzését a polgármesterhez és ezért munkatársunk kikérte Varjassy Lajos véleményét is a munkásdemonstrációk engedélyezése dolgában.

A polgármester az alábbi nyilatkozatot tette:

— Az elutasító rendőrségi határozat indokolásának ismerete nélkül nem nyilatkozhatom a kérdéstről és ezért be kell várni az elsőfoku hatóság végzését. Ha egy október 6-iki népgyűlés megtartására kérnek engedélyt, úgy *valószínűnek tartom, hogy én is betiltom a gyűlést.* Elvégre október 10-ig elég sok nap közül választhatnak egy népgyűlési napot, érthetetlen, hogy éppen a kegyeleti emléknapon akarják állásfoglalásukat megbeszélni. Akármelyik napra kérhetik az engedélyt, de október 6-ikát hagyják ki a kombinációból.

— A parlament összeülése napjára tervezett demonstrációk ügyében a főkapitány legjobb belátása szerint önállóan fog határozni és ha elutasító végzésének indokolása meggyőző engem az engedély megtagadásának a helyességéről, úgy jóváhagyom a döntését. Erről azonban még korai beszélni, mert hiszen nem történt még meg a konkrét bejelentés sem.

Szilágyi Kiss István,

az aradi szociáldemokrata-párt elnöke.

Munkatársunk megkérdezte az aradi szociáldemokrata-párt elnökét, Szilágyi Kiss István ácsmunkást, hogy miért akarják éppen október 6-án előzetes népgyűlést meg tartani, mire a pártelnök a következőket felelte:

— Október 6-án délután a Szabadság téren óhajtjuk megtartani a népgyűlést és pedig azért e napon, mert országsszerte ezen tartják meg a csatlakozást kimondó gyűléseket.

— A Népszava hivatalos kimutatása szerint legalább ugyanannyi helyen tartják meg szeptember 29-én a gyűlést, mint október 6-án, jegyezte meg munkatársunk. Más városban nem ülik meg ekkora ünnepélyességgel a vértanuk napját, mint Aradon és ezért kár lenne a kegyeleti ünnepet zavarni.

— Kegyeletből nem élünk meg, — volt a pártelnök válasza — s mi ragaszkodunk ahhoz, hogy ezen a napon tarthassuk meg gyűlésünket.

Halálos ítélet a kurián.

A huszti rablógyilkosság.

A semmiségi panasz tárgyalása.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 24.

A múlt év végén a máramarosi Petrován elkövetett rablógyilkosság ügyében ma délelőtt kezdte meg a kuria a semmiségi panaszok tárgyalását, amelynek eredményét most szívszorogva várja két halálra ítélt és négy, súlyos fegyházbüntetésre ítélt ember: a borzalmas rablógyilkosság elkövetői.

Mint annak idején megírtuk, Husz Ábrahám máramarosi zsidóember, aki azelőtt postakocsis volt, megtudta, hogy a postakocsi nagyon sok pénzt fog vinni, mert csendőr is fog ülni a kocsi. Elhatározta magában, hogy a kocsit ki fogja rabolni, de minthogy tervét egyedül végre nem hajthatta, közölte azt Filpcsuk Jónás földművessel, majd Perl László és Perl Físel fuvarosokkal, Mihálka János volt csendőrrel és Bilaskó Vaszilylyel. Hatan együtt aztán kifőzték a rablógyilkosság tervét, amelyet rögtön végre is hajtottak. A kirabolt postakocsira egy erdei uton akadtak rá, a terebes-fejérpataki határban, Visó völgytől négy kilométernyire, az állami utról beforduló erdei uton. A postaszán egyik oldalán Zauberer Jeremiás csendőr-örmeester, másik oldalán Hontó Vasili postakocsis véres holtteste feküdt a hóval borított földön. A szán mellett a földön elszórva heverték a levelek s a fölfeszített láda, melyből a gyilkosok 31,000 korona készpénzt és 23 darab ajánlott levelet raboltak. A csendőr fegyverét a patak partján, a kalapját pedig a patakban találták meg.

A csendőrség mindjárt kezdetben Husz Ábrahámot fogta gyanuba, aki több éven át szalított ezen az uton a postát s gyanuja volt Mihálka János kiszolgált csendőrré is, aki a meggyilkolt áldozatok boncolásánál nagy nyugtalanságot árukt el. Mihálka többszöri kihallgatás után végre beismerte, hogy része volt a rablógyilkosságban s hogy a zsákmánynak rá eső részét, 7780 koronát, a háza ereszé alatt rejtette el. A pénzt a megjelölt helyen meg is találták. Mihálka megnevezte a bűntársait is és körülményesen elbeszélte, hogyan hajtották végre a gaztettet. Elmondta, hogy Husz Ábrahám volt a felbujító s az ő terve szerint hajtották végre a gyilkosságot. A cinkosok Perl Físel szánján elmentek az országútra, ott a kijelölt helyen Mihálkát letették, hogy várja be a postát vivő szánt. Ők maguk pedig tovább hajtottak, Husz Ábrahámot kivéve, aki óvatosan ott-hon maradt. A mikor a posta Mihálkát utólról érte, az fölkerédkedett a szánra. A kocsi a volt csendőrnek készséggel adott helyet s gyanútlanul hajtott tovább. A mint az erdei uthoz közeledtek s Mihálka a holdvilágnál meglátta az ott lesben álló két Perit, a subája alól kivett egy tölgyfa karót s a csendőrt, akinek a háta mögött ült, kétszer úgy fejbe ütötte, hogy a boldogtalan ember lefordult a szánról. Ebben a pillanatban előrontottak a cinkos társai s agyonverték a kocsist. A gyilkosság után kifosztották a postát s a pénzen testvériesen megosztokodtak.

Mihálkán kívül a két Perl is beismerte a rablást, de tagadták, hogy a gyilkosságban részt vettek volna. Az óvatos Husz Ábrahám pedig mindent tagadott.

A letartóztatott rablógyilkosok ügyét hét teljes napig tárgyalta a máramarosszigeti esküdt-bíróság. A vádlottak, Husz kivételével, mindannyian beismerték bűnüket, csak Husz tagadott mindent s folyton ártatlanságát hangoztatta.

A tárgyalás iránt rendkívül nagy volt az érdeklődés. Amikor az esküdték főnöke kihirdette a marasztaló verdiktet, leírhatatlan izgalom vett erőt mindenkin. Biztosra lehetett venni, hogy halálos ítéletet hoz a bíróság. Ugy is volt.

A törvényszék elítélte Husz Ábrahámot és Mihálka Jánost *kötél általi halálra*, a két Perit *tíz tíz évi fegyházra*, Filipsukot *hatévi* és Bilaskót *ötévi fegyházra*.

A bejelentett semmiségi panaszokat Sebestyén bíró elnöklésével ma délelőtt tizenegy órakor kezdte tárgyalni a kuria. A közvédat Küchler koronaügyész-helyettes képviseli. A védők valamennyien nagy aktacsomóval jelentek meg. Tóth Gerő referens ismerteti a rémes rablógyilkosság lefolyását s a megtartott tárgyalás jegyzőkönyvét. Ezután a semmiségi panaszok felolvasására került a sor.

A semmiségi panaszok felolvasása délig eltartott. Ekkor a tanács a tárgyalás folytatását holnapra halasztotta. Döntés csak e hét vége felé várható.

Kifosztott aradi kereskedők

Köpenicki eset Vingán.

A hipnotizált bíró.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 24.

A szomszédos Vingán rendkívül mulatságos eset történt, amely élénken emlékeztet a köpenicki kapitány zseniális fogására. A vingai hős véletlenül nem volt suszter, hanem *egy bécsi kereskedő*, az eset azonban annyira analóg, hogy önkéntelenül nagy uttorog gondol az ember.

A vállalkozó embert ifj. Fleischmann S. nek hívják, s nagy került a furcsa ügybe, hogy jobb napjaiban hitelt nyújtott Rosenberg József aradi rövidáru kereskedőnek. Rosenberg József azóta csödbe ment s ettől kezdve Fleischmann is a csödhitelezők között szerepelt. Mig azonban a többiek megelégedtek azzal a bizonyos százalékkal, amit követelésük fejében kaptak, Fleischmann nyomozni kezdett s megállapította, hogy Rosenberg József nejének rövidáru üzlete van, s hogy az áruk egy részével Rosenberg a szomszédos falvak vásárait rendszerint elszokott járni.

Junius 25 én éppen Vingán volt vásár, mikor Fleischmann megiepte Rosenberg sátrát, s néhány pillanat alatt megállapította, hogy az áruk az ő üzletéből származnak, s azokat Rosenberg József a csödnitítés előtt eldugta. E felfedezés után természetesen követelte, hogy Rosenberg az árukat adja át neki, a volt rövidáru kereskedőnek azonban kisebb gondja is nagyobb volt ennél, s azzal az indokolással, hogy a sok holmi a felesége tulajdona, megtagadta a szerénytelen kérés teljesítését.

Fleischmann erre dühbe gurult, majd a község házára szaladt, s felszólította a bírót, hogy *egy rendőr kíséretében azonnal kövesse Manusov József bíróra nagyon hatott az izgatótt ember szuggesztív ereje, maga azonban még sem ment el, hanem hamarosan előkerített két községi rendőrt s elküldte őket Fleischmannal az állítólag lopott holmik lefoglalására.* Fleischmann a kiküldött karhatalom élén peckesen lépkedett a piacra, összerakatta a rendőrökkel Rosenbergné áruit, s dacára a tulajdonos élénk tiltakozásának, bevittette a csipkékkel és szalagokkal megrakott ládákat a község házára. Hiába tiltakozott Rosenberg, és a felesége a bíró előtt is az eredeti és különös eljárás miatt, a bírót nem hatotta meg kérésük s nem is adta ki az árukat. Rosenberg és neje

csak napok múlva kapták meg jogos tulajdonukat Grossmann Alfréd dr. aradi ügyvéd közbelépésére.

A furcsa ügy azonban ezzel nem ért véget, mert a cértett kereskedő és felesége ma Grossmann Alfréd dr. útján több címen feljelentést adott be az aradi kir. ügyészséghez. Ezt a feljelentést érdekességénél fogva egész terjedelmében az alábbiakban közöljük:

Ez évi junius hó 25-én nomet, Rosenberg Rózát elkísértem Vingára, ahol aznap vásár volt, s ahevá nóm, kinek Aradon rövidáru üzlete van, csipke és szallagáruk elárusítása végett utazott. A vásártéri elárusítási helyen, mikor a magunkkal hozott tartányokból az árukat kiszedtük, s közszemlére a földön kiraktuk, hirtelen megjelent Fleischmann S. junior bécsi kereskedő, akinek ellenem régebben vásárolt áruk vételára fejében követelése van. Ezt a követelést ellenem a jóval előbb nyitott csödbe szabályszerűen be is jelentette, s azon valótlán kijelentés mellett, hogy a földön fekvő áruk tőle erednek, s én azokat a hitelezők megkárosítása végett csödnitítés előtt félretettem és elrejtettem, az áruk átadására szólított fel.

Miután ezen eljárás ellen erélyesen tiltakoztam, nevezett kereskedő — a köpenicki kapitány módjára — elment a község házára, a nem nagy jogi képzettséggel bíró községi bírónak mindenféle mesék kíséretében előadta, hogy *lopott dolgokat talált*, maga mellé vett két községi rendőrt, s azok kíséretében újból megjelent előttünk, s a rendelkezésére álló karhatalomra hivatkozva, elszedte nómnek 300 korona értékű áruját, azt a község házára vitte, s ott a községi bírónak átadta. A büntető perrendtartás tömkelegében ugylátszik kevésbé jártas községi bíró a zsákmányt átvette, azt 48 órán át hivatalos helyiségében őrizte, s csak ügyvédem felszólítására és sürgetésére volt hajlandó ismét kiadni.

Fleischmann S. vingai expediciójának fényes sikerét természetesen első sorban Péterffy Antal aradi ügyvéd tömeggondnokkal közölte, hogy az általa elkobzott áruk pótleltározásáról gondoskodjék, s a csödvagyon felosztásakor reá eső kvótát egy zsiros falattal szaporítsa. Az aradi kir. törvényszék mint csödbíróság ennek alapján a pótleltározást el is rendelte, természetesen kevés eredménnyel.

Fleischmann S. eljárása kétféle büntetendő cselekmény tényálladékát foglalja magában:

1. A btkv. 350. §-ába ütköző zsarolás vétségét, elkövetve azáltal, hogy a nóm tulajdonát képező, de az ő megbízásából az én birtokomban volt, mintegy 300 korona értékű áru elvitelének türesére karhatalommal kényszerített azon célból, hogy magának nagyobb csödkvótát, tehát vagyoni hasznot jogtalanul biztosítson.

2. A btkv. 260. §-ába ütköző rágalmaszás vétségét, elkövetve azáltal, hogy a vingai községi bíró, mint a bűnvádi pdts. szerint nyomozás teljesítésére hivatott rendőrhatalóság előtt szóval és tettel a btkv. 414. §-ába ütköző csalárd bukás büntetettének elkövetésével vádolt.

Ezek alapján igazolt ügyvédem útján tisztelettel kérem, méltóztassék Fleischmann S. jr. bécsi kereskedő, magyar állampolgár ellen a fent leírt büntetendő cselekmények elkövetése miatt a büntető eljárást megindítani.

Alulírott Rosenberg Róza, ki Fleischmann S. jr. fent leírt eljárása által, minthogy az egész vásár alatt nem árulhattam, s utazásom is kárba veszett, *200 korona kárt szenvedtem*, emez igényemnek nevezett ellen való érvényesítése végett a bűnvádi eljáráshoz ezennel csatlakozom, s kérem azt magánjogi igényemre is kiterjeszteni.

Tisztelettel: Rosenberg József és Rosenberg Róza aradi lakosok.

A bécsi kereskedő eljárása tehát most már rövidesen az aradi törvényszéket is foglalkoztatja és az fogja megállapítani, hogy zsarolt és rágalmaszott-e Fleischmann jr. a vingai vásáron?

Toselli Lujza.

A szász trónörökös-től egy zenetanárig.

— Az Aradi Közlöny távirati értesülése. —

Arad, szeptember 24.

A szász királyi udvarnak és Montignoso grófnőnek botránykrónikája egy új fejezet-hez érkezett, amely valószínűleg be is fejezi a pikáns részletekben bővelkedő, szenzációs regényt. Drezdai táviratok szerint a grófnő tényleg férjhez megy egy olasz zenetanárhoz, emlírt elveszik tőle a kis Monika hercegnőt és minden összeköttetést megszakítanak a hajdani szász trónörökös-nével. A botrány epilógusáról az alábbi drezdai, bécsi és londoni táviratok szólnak:

Anyai örömök.

A Montignoso-botrány, amely három éve időszakonként újból felszínre kerül, néhány nap óta a legnagyobb mérveket ölti és úgy látszik, hogy a vége felé közeledik. Az eddigi híradások, amelyek bár nem tüntetik fel teljesen a tényállásokat, mégis olyan botrányt sejtetnek, amely okvetlenül maga után vonja a szász udvarnak s a toszkánai hercegi családnak a grófnővel való végleges szakítását.

Az eddigi hírekkel szemben egy londoni távirat jelenti, hogy a grófnő annak idején nem a saját akarataiból, hanem orvosai tanácsára vonult vissza, mert *aldott állapotban van* és lebetegedése mindennap várható.

Monika hercegnőt elveszik a grófnőtől.

Mics gróf, szász udvari miniszter egy hírlapíróval folytatott beszélgetés során kijelentette, hogy a szász udvar nem tud pozitív tényeket a grófnőről és arról sincsen tudomása, hogy Montignoso grófnő jelenleg hol tartózkodik. Hozzá azonban annyi híradás érkezett a grófnőről, hogy ezekből nem tud magának tiszta képet alkotni, különben is ezek a hírek egymással homlokegyenest ellenkeznek.

A miniszter kijelentése szerint a szász udvarnak a grófnő régi tartózkodási helyére címzett levelei felbontatlanul érkeztek vissza. A szász udvar csupán azt tudja, hogy a grófnő a legutóbb esedékes apanázst felvette.

A szász udvarnak nem csak nem áll szándékában Montignoso grófnőnek Tosellivel kötendő házasságát megakadályozni, de el van határozva arra is, hogy abban az esetben, ha a grófnő a házasságot megkötöi, *továbbra is fizeti az évi 30 000 márka apanázst*. Az udvar teljesen közömbös a grófnővel szemben, csupán a kis Monika hercegnő érdekli, akit most már mindenáron *elvesznek az anyától* és a szász udvarba hozzák.

A szász udvar erőszakhoz folyamodik.

Az udvari körökből eredő hírekkel szemben az udvarhoz közelálló körökben azt hiszik, hogy a szász udvar tudja Montignoso grófnő tartózkodási helyét. Ezen körök véleménye szerint a szász király a grófnőről érkezett legutóbbi hírek következtében el van tökéve arra, hogy a *szerződést felbontatja* és Monika hercegnőt azonnal elvéteti a grófnőtől. A király már el is küldötte megbízottait a grófnőhöz.

A király kijelentette, hogy végre-valahára véget akar vetni ennek az „affér”-nek és az abban a pillanatban következik be, amint Monika hercegnő a szász udvarba kerül. A király, aki az első botrány alkalmával is szerette Lujzát és családja ellenzése dacára is hajlandó volt neki megbocsátani, most *teljesen résztvevően* viseltetik a grófnő iránt.

Abban az esetben, ha Montignoso grófnő nem akarja kiadni a kis hercegnőt, *erőszakhoz nyulnak*. Sőt az udvar el van tökéve arra is, hogyha a grófnő nagyobb pénzüsszeghez köti

Monika hercegnő kiadását, ezt az összeget végkielégítés címén hajlandó megadni, de minden *összeköttetést megszakít a grófnővel*.

A szerződésben foglalt azon pont, hogy a grófnőnek évenként alkalmat nyujtanak többi gyermekei meglátogatására, önkéntelenül *elesik*, ha Montignoso grófnő vonakodik szépszerével Monikát kiadni.

Drezdában és az egész országban nagy izgalommal várják a fejleményeket. Azokban a körökben is, amelyek a grófnőt az első botrány idején elítélték, a lebetegedés hírére nagy az elkeseredés a szász udvar ellen.

Toselli megunt a grófnőt.

Montignoso grófnő vőlegényéről, Toselli olasz zenetanárról, akivel a grófnő egy londoni templomban állítólag már egybe is kelt, érdekes híradás érkezik. Toselli kijelentette ugyanis, hogy *nem hajlandó megkötni a házasságot*.

A zenetanárt két körülmény készteti a visszalépésre. Egyrészt *már megunt a grófnőt*, másrészt a barátai lebeszéltek a házasságról.

Hol van a grófnő?

A bécsi szász követséghez még nem érkezett híradás Montignoso grófnőről és itt sem tudják, hogy hol tartózkodik. Azt hiszik azonban, hogy a szász udvarnak tudomása van a grófnő tartózkodási helyéről, mert a legutóbbi apanázst még utána küldte.

Montignoso grófnő családja, a toszkánai hercegi család, amely a legutóbbi botrány óta minden összeköttetést megszakított Lujzával, nem tudja, hogy hol tartózkodik. Egyáltalában semmiféle hír nem érkezett a grófnőről a toszkánai hercegi családhoz, ahol még azt sem tudják, hogy Montignoso grófnő anyai örömöknek néz elébe.

Lueger megvakult.

Titkolják sorvasztó betegségét.

Egy misztifikált Lueger-nyilatkozat.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 24.

Ismeretes dolog, hogy az osztrák keresztényszocialisták vezére, Lueger Károly dr. bécsi polgármester három esztendő óta nagybeteg. A polgármester fél esztendő óta egyik üdülőhelyről a másikra megy, anélkül, hogy baja megjavulnék. Ehez járul, hogy a szerencsétlen ember *teljesen elvesztette látóképességét*. Az embereket csak a hangjukról ismeri meg és orvosai attól tartanak, hogy még karácsony előtt örök sötétség borul Lueger szemvilágára, mert tovább nem küzdhet meg ellentállási képessége a súlyos szembajjal.

A keresztény szocialisták táborában természetesen nagy konsternáció kelt a pártvezér sorvasztó betegsége. Ő volt a párt esze, nélküle mozdulni sem tudtak. Ő volt a spiritus movens, párthívei a vak és könnyen mozgatható drót babák. Ha Lueger munkára képtelen lesz, zűlésnek indul a párt és nem igen lesz, aki oly ékesszólással és hozzáátéssel szítsa a magyar gyűlöletet, mint éppen ő.

Lueger gyógyíthatatlan betegségének titkolásánál a keresztény-szocialista vezérek cselhez is folyamodnak. A polgármesterrel is hasonlóan tesznek, mint a törökök a szigetvári küzdelemben megölt Szolimán szultánnal, akit még holan is körülhordoztak a táborában: *mindenütt szerepeltetik Luegert*, holott az öreg polgármester egy már magával tehetetlen roskadozó beteg, aki semmiféle közügyben már nem vesz részt. A héten a polgármester egy

nyilatkozatát is kolportáltak, amelyben a ki-egezés ügyéről mondotta volna el véleményét. Megbízható helyről vett értesülés szerint *ez a nyilatkozat közönséges misztifikáció*. Gessmann dr. a szerzője és csak azért hozták Lueger nevével kapcsolatba, mert a keresztény-szocialista párthívek csak a polgármester szavában bíznak és hisznek.

S míg nevével ily módon visszaélnék, addig a nagybeteg Lueger lassan fonnyad, erői egyre hanyatlanak és minden napra várható a katasztrófa, amely egy nevezetes férfiú életének vet véget.

SPORT.

+ Aradi győzelem Déván. A múlt napokban tartotta a dévai tennisztársaság országos tenniszversenyét Déva város bajnokságáért. A versenyben *Seathmáry Béla*, az Aradi Athletikai Klub tagja legyőzte a tavalyi védőt és elnyerte Déva tennisz bajnokságát.

A próba-automobil utja.

Pozsony—Győr—Nyergesujfalu.

Hétfőn Aradon lesz.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 24.

Ma indult el *Pozsonyból* a Westinghouse-gyár próba-automobil-omnibusza, amely a város kiküldötteivel Aradra jön, hogy itt a város közvetlen tapasztalatból ismerje meg. A próba-automobil első magyarországi utja eddig akadályok nélkül, kitűnően halad és utasai a legjobb impressziókat szerezték rajta.

Az automobil-omnibuszon *Sármezey Endre* igazgató, *Löcs Rezső*, Arad város gazdasági tanácsosa, *Nachnébel Ödön* városi mérnök, *Dicker* és *Árpád Gyula*, a havre-i gyár mérnökei, továbbá *Biró Géza*, a *Kunz* mérnöki iroda megbízottja ültek. A kocsit egy francia soffőr vezette.

Délelőtt háromnegyed tíz órakor indult el *Pozsonyból* az automobil-omnibusz. Első állomása *Moson* volt, ahol az automobil utasai megtekintették a Kühne-gépgyárat.

Déli egy órakor érkeztek *Győrbe*, ahol az utasok megebédeltek, s futólag megtekintették a várost.

Délután folytatták az utjokat *Budapest* felé. Este, amikor bealkonyodott, *Nyerges-Ujfalu*n megálltak, s ott töltötték az éjszakát. Az automobil-omnibusz az utiprogram szerint csak nappal fog haladni, az éjszakát az utasok pihenőjére fordítják.

Holnap délelőtt érkeznek *Budapestre*. Az ut további állomásai: *Miskolc*, *Nyiregyháza*, *Debrecen*, *Nagyvárad* és végül *Arad*. Aradra az utasok számítása szerint előreláthatóan *hétfőn* érkezik az érdekes járómu.

A próba-automobil harminchat személyre van berendezve, s óránként harminc kilométer sebességgel halad. Az első napon az automobil kifogástalanul ment. Jó állami utakon haladtak, és az utat semmi se zavarta. A városokban, a melyeken áthaladtak, sok bámulója akadt az aradi közúti közlekedésre szánt, eredeti társaskocsinak.

HÍREK.

A szegre került indítvány.

Arad, szeptember 24.

Kossuth Ferenc indítványt jegyzett be a Ház indítványkönyvébe, hogy október hatodikán, a honvédelmi miniszter vezetése alatt *tisztelegjen a honvédség az aradi vértanúk szobránál*. A miniszterelnök azt felelte rá, hogy idáig nem mehet el, de nincs kifogása ellene, hogy a Ház küldje ki elnökét a vértanúk szobrához s az elnök személyesen tegye le a Ház koszoruját a szoborra. *Thaly* Kálmán elismerte, hogy ez is valami, de nem elég. Az első honvédtábornokok sírjához a honvédeknek kell elzarándokolniok s a honvédelmi miniszternek, aki vitéz katona, nem derogálhat megjelenni azoknak szobránál, akik szintén vitéz katonák voltak, mint ő. *Polónyi* Géza nem kért, mint *Thaly*, hanem követelt. A Ház rendelkezik a honvédelmi miniszterrel. *Utasítsa tehát a megjelenésre*. Ezt ismételte *Visontai* Soma is. És Kossuth Ferenc ezeketán röviden ezt jelentette ki:

— Én nem fogok sokat argumentálni azok ellen, akik indítványomat *nem merik vagy nem akarják* elfogadni. Az én indítványom indoklására három szó elég: *„ez kötelesség teljesítése.”*

Félreértések elkerülése okáért ki kell jelenteni, hogy ez nem ma történt, hanem nyolc esztendővel ezelőtt. Az a Kossuth Ferenc, aki a honvédelmi miniszter kirendelését s a honvédség tisztelgését olyan indítványrak mondotta, melynek indoklására elégséges ez a három szó, hogy *„ez kötelesség teljesítése”*: még nem volt miniszter és belső titkos tanácsos, hanem *csak* Kossuth Lajos fia s a függetlenségi párt vezére. Az a miniszterelnök, aki idáig nem akart elmenni, de maga kérte, hogy a Ház elnöke személyesen tegye le a Ház koszoruját az aradi vértanúk szobrára: nem *Wekerle* Sándor volt, hanem *Szóll* Kálmán. Azt a honvédelmi minisztert, akit *Thaly* úgy kérlelt, hogy mint vitéz katona ne rösteljen tisztelegni a vértanúk előtt, akik ugyanolyan vitéz katonák voltak: nem *Jekelfalussy*nak hívták, hanem *Fejérváry* Gézának. A házelnök, akit a parlament a maga koszorujával Aradra küldött: nem *Justh* Gyula volt, hanem *Perczel* Dezső. De az a miniszterelnök hódolt az aradi vértanúk emlékének és nem fázott tőlük. Az a házelnök elment a parlament koszorujával az aradi vértanúk szobrához. És az a Kossuth hazafias fájdalommal vetette szemére a miniszterelnöknek;

— Ön nem meri vagy nem akarja elfogadni indítványomat. Pedig annak az indítványnak elfogadása *kötelesség teljesítése* . . .

Az elvekkkel együtt szegre került az indítvány is, amelyet pedig Kossuth Ferencnek egy parancsszavára országos határozattá emelte a parlament. Miniszterei azonban tartanak

a bécsi szemöldök összeráncolásától és mint tapintatos urak, őrizkednek attól, hogy bosszúságot szerezzenek a Burgnak. Nem is leend szerencsénk sem a mártírok előtt tisztelgő honvédséghez, sem valamelyik kormánytaghoz és székely véreink is csalódottan térnek vissza hóborította bérceik közé: a nemzet gyásznapijára hiába várták Aradra az országot kormányzó nagyurakat . . .

— Rákóczi-emléktábla Orsován. A múlt évi országos Rákóczi ünnepnek első nevezetes eseménye Orsován játszódott le, ahol először értek hazai földre *II. Rákóczi* Ferencnek és bujdosó társainak hamvai. E történeti mozzanat emlékére az orsoval közönség és tanuló ifjuság emlékművet állított, melynek felirása a következő:

„Emléke ez oszlop ama országos öröme, hogy a nemzet *II. Rákóczi* Ferenc, szabadságunk legna jobb védelmezőjének, az ő dicső anyjának, a hőselelkű *Zrinyi* Ilona, Magyarország nagyszonyjának, *Thököli* Imre, Felső-Magyarország és Erdély fejedelmének, valamint *Eercsényi* Miklós gróf, *Eszterházy* Antal gróf, *Sibrik* Miklós holtukig Rákóczi főembereinek hamvait hosszú száműzetés után 1906. október 27 én Orsován át haza hozta. Állítá ez emléket a közönség támogatásával az orsoval állami polgári iskola ifjusága.”

Az emlékmű csiszolt gránitból *Gerendai* Béla szobrász műtermében készült és leleplezése közelebb lesz országos ünnepség kere ében, melyre a meghívókat a napokban bocsátja ki a *Mihalik* József dr. kir. tanácsos elnöklésével alakult emlékbizottság.

— A lakbér-szabályrendelet revíziója. Aradvárosának van egy régi lakbér szabályrendelete, amely sokkal előbb lépett életbe, mint az erre vonatkozó igazságügyminiszteri rendelet megszületett. Ez a szabályrendelet már teljesen elavult és olyan intézkedéseket tartalmaz, amelyek huszonöt évvel ezelőtt talán üdvösek is voltak, de most már nem állhatják meg helyüket. *Greén* Nándor tb. főkapitány most készíti el az új szabályrendeletet, amely kiterjeszkedik a hónapos lakásokra is és a felmondási viszonyt is rendez. A főkapitány az új szabályrendeletet a november havi közgyűlés elé viszi.

— Stössel tábornok szanatóriumában. *Berlinből* táviratozzák: *Stössel* tábornok, Port Arthur volt parancsnoka ma leányával ide érkezett, hogy az egyik szanatóriumában gyógykezeltesse szívbaját.

— Törvénysértő evangélikus lelkész. Az arad-bekési evangélikus egyházmegyének nemrégiben Aradon megtartott ülésén, mint megirtuk, olyan jelenetek játszódtak le, amelyek maguk után vonták a büntető bíróság beavatkozását. A gyűlésen *Bárdy* Ernő, a mezőberényi első kerületi evangélikus egyház lelkésze izgatott beszédet tartott a szentesített és életbeléptetett népiskolai törvény ellen s többek között olyan kifejezéseket használt, amelyek törvénybe ütköző bűncselekményt képeznek. Az aradi ügyészség indítványára a vizsgálóbíró megindította *Bárdy* ellen a nyomozást és ennek bevezetésével a rendőrséget bízta meg. *Török* Lajos rendőrtiszt a napokban több olyan aradi embert hallgatott ki, akik az emlékezetes gyűlésen jelen voltak. Ezeknek egybehangzó vallomásából ki tűnt, hogy *Bárdy* tényleg törvénysértést követett el és hogy használta azokat az inkriminált kifejezéseket, amelyek miatt az aradi kir. ügyészség megindította az evangélikus lelkész ellen a bűnvádi eljárást. A tanuallomásokat a napokban átteszik az ügyészséghez.

— A város kölcsönt ad. A mialatt *Varjassy* Lajosnak hatvenezer ember feje fáj attól, hogy miként szerez kölcsönt a városnak, a boldog

Debrecen ép ellenkezőleg áll: konkurrál a bankokkal, maga is kölcsönöket ad az ingatlanokra. A város pénzügyi bizottsága legutóbbi ülésén határozta ezt el. Debrecennek milliókat kitevő házipénzei a debreceni bankokban kamatoznak 3-4 százalékos kamattal. A pénznek nagyobb gyümölcsözőtetése céljából a bizottság elhatározta, hogy a város pénzeiből kölcsönöket ad ki betáblázás mellett földbirtokokra és házakra. A kölcsön kiadások módozatairól szabályrendeletet alkotott a tanács. E szerint a kamatlábot a közgyűlés állapítja meg. Házastelekre az érték fele adható, míg földbirtokra az érték két harmada erejéig kapható kölcsön. A kérvényeket a városi főügyésznél nyújtják be és annak véleménye szerint intézik el.

— *Fábry* Sándor Aradváros szegényeinek. *Fábry* Sándor dr., az arad-csanádi egyesült vasutak vezérigazgatója ötszáz koronát adományozott a város szegényei közötti kiosztás céljából. A kegyes adományból száz koronát a Napköziotthon céljaira fordítanak, négyszázat pedig a városi szegények között e héten fog kiosztani *Varjassy* Lajos polgármester.

— Két Hoyos gróftól letartóztattak. *New-Yorkból* sürgönyzik: Hoyos Ferenc és Félix grófok, akik most New-Yorkban időznek, a szomszédos Concy-Islandban automobillal nekimentek egy fogatnak. A fogatot az összeütközés szétrombolta. A bennülők: egy férfi és egy nő súlyosan megsérültek. A két gróftól, akiket csak nehezen menthettek meg a lincstől, letartóztatták. Későbbi biztosíték mellett szabadlábra helyezték őket. Hoyos Félix a Hoyos grófok porosz ágából származik Hoyos Ferenc gróf azonban magyar születésű, magyar honos.

— A kincstár erdővásárlásai. *Löcséről* jelentik: A kincstár ma megvette a Tátrában levő *matesci* háromszázholdas erdőt 350.000 koronáért, egyben pedig alkudozásokat folytat a *Matlárháza* fűrész és szomszédos erdőségek megvásárlása tárgyában is. A kincstár eddigi birtokvásárlása összesen 87.000 hold.

— El, a másvilágra. A budapesti rendőrségi krónika nap nap után beszámol egy csomó öngyilkosjelölről, akiket legtöbbször a nyomorúság, családi perpatvarok és — a szerelem késztetnek a halál keresésére. Olyan cselédi sorban levő öngyilkosjelölről azonban még nem szólt a krónika, aki alantas társadalmi állásában azért akart megválni az élettől, mert neki *unalmas minden ezen a világon*. A halálnak erről az önkénteséről számol be az alábbi budapesti távirat: Az éjszaka az őrszemes rendőr a Ferenc József-rakparton egy fiatal leányt vett észre, aki a Dunához vezető lépcsőn sírdogált. A rendőr megszólította s a leány elmondotta, hogy megunta az életét és öngyilkosságot akart elkövetni. A rendőr a leányt bevitte a főkapitányságra, ahol megállapították, hogy a halálra szánt leány *Horváth* Eszter 18 éves szobaleány. A főkapitányságon így keseregte el a bánatát:

— Nem vagyok szerelmes, de nekem olyan *unalmas már minden ezen a világon!*

Az életuntat átadták a szüleinek. — A mai napon még egy másik nő is meg akart válni az élettől. Ez az öngyilkosjelölt *Németh* Kálmán utca ó 29 éves felesége, *Barthel* E. el. Tegnap egyenesen azért utazott *Debrecenből* a fővárosba, hogy megölje magát. A rendőr a vámháztéri csavargózós hajóhidján akadályozta meg a szándékában. A főkapitányságon elmondotta, hogy *családi viszály miatt keseredett halálra*. Az asszonyt a rendőrség mindaddig őrizet alá vette, amíg átadhatják hozzátartozóinak.

— Kéménytűz. Ma délután egy órakor az a rémhír terjedt el a városban, hogy az *Andrényi* ház kigyuladt. Később azután kiderült, hogy az *Andrényi*-ház egyik kéményében tűz keletkezett, amelyet két tűzoltó néhány perc alatt eloltott.

— Életunt cselédleány. Ma délután fél ket. tőkor telefonon értesítették a rendőrséget, hogy az Atilla-tér első számú házában egy *Csipai Mária* nevű cselédleány életuntságból marólingot ivott. *Riedl István* ügyeletes rendőrfelügyelő és *Tisch Mór* dr. tb. tisztí főorvos kimentek a helyszínére. A cselédleányt az időközben megérkezett mentők a kórházba szállították. Sérülése könnyebb természetűek.

— **Birtokcsere.** Az aradi kir. törvényszék telekkönyvi hivatalában a következő birtok átruházások történtek: Vékony Imre eladja az aradi juhász-utcai házat 1200 kor. ért Ryz Mihály és neje Halász Juliannának. — Piti Mihály és kiskoru gyermekei eladják az aradi 5922 sz. tjkvben felvett szántót 1800 kor. ért Tóth János és neje Kalina Borbálának. — Ozv. Szávin Vazulné eladja az aradi Szt. János-téri 8 sz. házat 1200 kor. ért Pankotán Györgynek. — Schütz Viktor eladja az aradi Eke-utca 17 és 18 sz. házakat 6300 kor. ért Szirb Péternek. — Czermann János és neje Delik Klementina eladják az aradi Ilona-utca 4 sz. házat 6500 kor. ért kisk Balta György, Lucian, Mária és Kornéliának. — Tyirityán (Lazarek) Petruné, Bogye Katica eladja az aradi 5774 sz. tjkvben felvett szántót 1300 kor. ért Ruzs Miéntiének.

— **Rovarpor, bolhák, legyek, poloskák, svábok** ellen leghatásosabb Vojtek és Weisznál. 201

KOZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

Uj-aradi heti gabonavásár.

— Az *Aradi Közlöny* tudósítójától. —

Uj-Arad, szeptember 24.

Megfelelő időjárás mellett a kukorica összes munkálataival elkészültek s mostanában e cikk képezi jobbadára az üzletezés tárgyát. A gabonaüzlet lanyha, az árak gyengülnek. A mai piacon elkelt: 1500—1800 mm. buza 10 50—10 60. Rozs 8 70—8 80. Zab 7 10—7 15. Árpa 7 — 7 05. Uj tengeri 5—5 10. Az árak koronákban, 50 kilogrammonként értendők.

— **A szüret.** A *galsai* hegyszék f. hó 22-én tartott gyűlésén a szüretet f. évi október 7 ére határozta, a hegycsöszök és vincellérek azonban már 5-én szüretelhetnek. Egy jó eső a bor minőségére igen jó hatással volna. Vevők már most is elegendő számban jelentkeznek és többen el is adták már a termésüket, must borért 28—30 koronát, kifőzve 32 koronát adnak.

Budapest. áru- és értéktőzsde.

— Az *Aradi Közlöny* távirati tudósítása. —

Budapest, szeptember 24.

Kínálat és vételkedv korlátolt. Elkelt 20,000 méter-mázsa változatlan áron. Az árak 50 kilónként számítva:

	Déli sárlat	5 órai sárlat
Buza októberre	11.26—11.27	11.20—11.21
Zab októberre	8.—8.01	7.95—7.96
Rozs októberre	9.71 9.72	9.56—9.57
Tengeri 1908 májusra	6.81 6.82	6.79—6.80

Zárul 5 órakor:

Osztrák hitelrészvény	636 50
Magyar hitelrészvény	744 50
Déli vasút	153 25
Városi villamosvasúti részvény	276.—

Budapest-kőbányai sertéskereskedelem.

— Szeptember 24. —

Magyar elsőrendű: Oreg nehéz páronként 400 kilogrammon felül sulyban — fillérig; közép páronként 300—400 kilogrammig terjedő sulyban — fillérig; fiatal nehéz páronként 320 kilogrammon felül sulyban 131—133 fillérig; fiatal közép páronként 251—320 kilogrammig terjedő sulyban 133—134 fillérig; könnyű páronként 250 kilogrammig terjedő sulyban 134—135 fillérig. Szerbiai: Nehéz páronként 260 kilogrammon felül sulyban — fillérig; közép páronként 240—260 kilogrammig terjedő sulyban — fillérig; könnyű páronként 240 kilogrammig terjedő sulyban — fillérig. Sertéslétszám: Szeptember 21. napján volt készlet 37,504 darab, szeptember 22. napján főlhajtattott 323 darab, szeptember 22. napján elszállított 314 darab, szeptember 23. napjára maradt készletben 37,523 darab. A híszté sertésüzlet irányzata: Lanya.

IDEGENEK ARADON.

— Szeptember 24. —

Központi szálloda. Montag Dezső birtokos Birza. — Ormai Kálmán mérnök Budapest. — Winkler Zsigmond fakereskedő Budapest. — Vámos Jenő fakereskedő Nagyvárad. — Vajda Gerő fakereskedő Budapest. — Képpich Ede borkereskedő Karánsebes. — Barbu Péter dr. tanár Karánsebes. — Müller Fülöp gyógyszerész Karánsebes. — Sternberg Frigyes vállalkozó Petrozsény. — Preda János dr. ügyvéd Nagyszében. — Konczki Kázmér gróf birtokos Krakkó. — Wodinski Artur báró Stryj. — Gowodna Alfréd bányagazgató Szatmár. — Braun Vidor utazó Budapest. — Baruch Rezső utazó Budapest. — Faludi Sándor utazó Budapest. — Gróff Gyula utazó Budapest. — Reich Bertalan utazó Budapest. — Schwartz Jakab utazó Bécs. — Szenes Mór igazgató Budapest. — Feiervehr Mihály magánzó Facset. — Müller Dávid utazó Budapest. — Kohn Károly utazó Bécs. — Devel József szőlőintéző Pozsony. — Bay Maxim utazó Galac. — Vermes Miksa utazó Budapest. — Lieder Károly utazó Budapest. — Roth Lajos utazó Budapest. — Fein Mór utazó Budapest. — Rosenwald Ignác utazó Budapest. — Grünwald Márkus utazó Budapest. — Merkader József borkereskedő Nyitra. — Wiener Jenő utazó Budapest.

Fehér Kereszt-szálloda. Czeglédi Imre dr. ügyvéd Nagyszalonta. — Zeifer Vilmos hivatalnok Budapest. — Preszburg Mihály bornyagykereskedő Módos. — Kun Gyula kereskedő Miskolc. — Fábri Alajos főerdész Petrozsény. — Kréner Ignác gazdász Liptószentmiklós. — Kliment József borkereskedő Szolnok. — Sámuel Albert igazgató Budapest. — Bálinti Gábor báró földbirtokos Nagyenyed. — Pfrifer Ede gyáros Kézmárk. — Klein Adolf kereskedő Kiskőrös. — Weiner Alfréd dr. ügyvéd Gyöngyös. — Jakabovics Jakab kalapgyáros Hajdunánás. — Fischer József irnok Budapest. — Hirschfeld Mór tanfelügyelő Szatmár. — Fried Alfréd igazgató Debrecen. — Strasser Sándor igazgató Kassa. — Virányi Mór bíró Kolozsvár. — Maroner József dr. törvényszéki bíró Budapest. — Fleisner Demeter gyáros Bécs. — Zemel Árpád gyógyszerész Nagyabony. — Jaks István ékszerkereskedő Trieszt. — Bartoványi Bartuska Miksa tábornok Temesvár. — Bráthi Elek dr. titkár Budapest. — Friedman Sándor utazó Budapest. — Fleischner A. utazó Budapest. — Putzger J. utazó Budapest. — Lev Dénes utazó Budapest. — Strasser Vilmos utazó Budapest. — Rapp Ignác utazó Budapest. — Fried Henrik utazó Bécs. — Rörm A. utazó Bécs. — Vilnek Albert utazó Bécs. — Greiner József utazó Bécs. — Weisz Adolf utazó Bécs. — Szendrő József utazó Bécs. — Spile Jakab birtokos Nagykőrös. — Daril Henrik főkönyvelő Budapest.

Vass szálloda. Szatmár Béla utazó Budapest. — Novák H. utazó Budapest. — Szirmay Géza utazó Budapest. — Herczeg Imre utazó Budapest. — Lovászy József utazó Budapest. — Leszik István óras Orosháza. — Hantos Lajos utazó Budapest. — Lubkigal Béla kereskedő Orosháza. — Horváth Lőrinc kereskedő Bánkut. — Horvay Béla főbíró Nyirbátor. — Somogyi Elek hivatalnok Sárbovárd. — Lévy Sándor hivatalnok Hosszuszó.

NYILTTER.*

A Bór- és Lithion-tartalmú

Salvatorforrás

kifőzött sikkrel használtatik

vesebajoknál, a húgyhólyag bántalmánál és közsűnyénel, a cukorbetegségnél, az emésztési és lélegzési szervek hurutjainál.

Húgyhajtó hatása!

Vasmentes! Könnyen emészthető! Teljesen tisztá!

Kapható áruházi kereskedésekben vagy a Szeged-Liptói Salvatorforrás Vállalatnál Budapest, V. Rudóbrabányi 8.

28184 - 1907. sz.

Hirdetmény.

Az 1908. évre, valamint a három évi időtartamra kivetendő egyenes adó kivetési munkálatok f. évi október hóban megkezdetnek. Felhívjuk városunk lakosságát, hogy az adóköteles személyek és tárgyak összeírására kiküldött hatósági közegeket munkájokban állampolgári kötelességükhöz hiven támogassák. Kérdéseikre lelkiismeretesen és legjobb tudomásuk szerint feleljenek. Aki az összeíró közegeket valótlan bemozdással tévutra vezeti, vagy munkájukban bármi módon akadályozza, az 1883. évi XLIV. t. c. 10. §-a értelmében 2—100 koronáig terjedhető bírsággal büntetettik. Felhívjuk a csatornázott területen lévő háztulajdonosokat, hogy gondoskodjanak házaikban lévő lakások és egyéb bértárgyak hiánytalan számozásáról. Amennyiben a csatornázási számozás hiányos, pótlásáról gondoskodjanak.

Felhívjuk továbbá a város közönségét, hogy az adó kivetés alapjául szolgáló vallomási ivatek, melyek a városi adóügyi osztálytól ingyen vétbizonyítvány mellett kaphatók, az alább kitűzött határidők alatt az adóügyi osztályban a saját érdekében beadni el ne mulasztassák.

Aki a megfelelő vallomását a kitűzött határidőre be nem adja, arra az adó hivatalból a mulasztó fél költségére beszerzendő adatok alapján fog kirovatni; az adótárgyaknak, az adóköteles jövedelemnek a kincstár megkárosítása céljából való eltitkolása, az 1883. évi XLIV. t. c. 100. §-a értelmében 2—1000 K-ig terjedő bírságolást von maga után.

A vallomások beadásának határideje a következő:

1. A házbérjöveldmi vallomás legkésőbb 19 7, november 30 ig. Tartozik a háztulajdonos vallomását a valóságnak hiven és pontosan megtenni. A vallomási iv kitöltésénél a bérösszegeen kívül, suly helyezendő a lakhelyiségek kitöltésére, hogy azok a valóságnak megfelelően hiven tüntessék fel az állapotot és hogy a vallomásban összesítve legyenek.

A lakásbérlok a vallomási iven aláírásukkal bizonyítják a bevallás helyességét. Az a háztulajdonos, ki a bevallási ivet annak kitöltése, illetve a bérösszeg bejegyzése előtt a bérlovél aláírattja, annyiszor büntetettik 200 koronával, ahány bérlőnél elkövette ezen mulasztást.

A házbérjöveldem eltitkolása és valótlan adatok bevallása jöveldéki kihágást képez, mely az eltitkolt bérösszeg után járó adó 1—8-szorosával büntetettik. A háztulajdonos és bérlő egyetértésével történt eltitkolás esetén, mind a két fél a megrövidítésnek kitett összeg háromszoros megfizetésével büntetendő.

Az a háztulajdonos, aki a vallomást felhívás dacára sem adja be, vagy annak hiányait a kivető közeg által kitűzött 8 nap alatt nem pótolja, a szükségessé vált helyszíni szemle költségeit viselni tartozik, ezenkívül 2—100 koronáig terjedő pénzbírsággal büntetettik.

2. A kereseti adó III. osztálya alá tartozó üzletek, kereskedések vállalatok, ipar vagy más előre nem tudható jöveldemet hajtó szellemi és egyéb foglalkozások jöveldemeire vonatkozó vallomás benyújtandó 1908. január 20-ig.

3. A kereseti adó IV. osztálya alá tartozó, meghatározott évi vagy havi illetményekre vonatkozó vallomások, továbbá

4. a tőkekamat-adó tárgyát képező kamat vagy életjáradékra vonatkozó vallomások beadhatók 1908. január 30-ig.

5. Az általános jöveldemi pótdadó kiszámításánál levonandó, ingatlanokra betáblázott és a folyó évben tényleg kifizetett adóssági kamatokra vonatkozó vallomások benyújthatók 1908. január hó 1-től 31-ig vétbizonyítvány mellett.

6. A nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek jöveldemeire vonatkozó vallomások 1908. március 30-ig.

7. A fegyveradó vallomások benyújtandók 1908. június 30-ig.

8. Az ebadóra vonatkozó vallomások beadandók 1908. január 8-ig.

Arad sz. kir. város tanácsának 1907. évi szeptember hó 21-én tartott üléséből.

Feltűnő újdonság!

DÉLICE

Minden hirdetés felesleges, a dohányzó egyszer veszi és többé mást nem szívhat

SZIVARKAPAPIR ES SZIVARKAHÜVELY**Városi hirdetmények.**

Arad sz. kir. város polgármesterétől.

4273—1907. pm.

Pályázati hirdetmény.

Arad sz. kir. város törvényhatóságánál nyugdíjazás folytán megüresedett és főispáni kinevezés útján betöltendő évi 2400 korona törzsfizetéssel és megfelelő lakbér illetményvel javadalmazott alszámvévi állásra pályázatot hirdetek és felhívom a pályázni kívánókat, hogy az 1883. évi I. t. c. 17. §-ában megjelölt képzettséget igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérvényeiket hivatalomba 1907. évi október hó 15-ig bezárólag nyújtsák be.

Aradon, 1907. évi szeptember hó 21-én.

Varjassy,
polgármester.

26600—1907. sz.

Hirdetmény.

Az 1907. évi augusztus hónapban engedélyezett italmérések várható forgalmáról az aradi m. kir. pénzügyi biztosság által küldött összeírási jegyzék 3 darab ívét az állami jövedékről szóló 1899. XXV. t. c. 17. §-a és az erre vonatkozó utasítás 17. §-a értelmében 1907. évi szeptember hó 23-tól számítandó 8 napra a városi fogyasztási adófelügyelőségnek közszemlére azal tesszük ki, hogy azokat az érdekeltek, névszerint Sándor Rezső, Drágits János, Moldoványi Julianna, kik italmérési engedélyt kaptak, nemcsak megtekinthetik, hanem az azokban kitüntetett forgalmi adatokra nézve úgy nevezettek, mint az aradi kereskedelmi testület és az ipartestület is nyújthatnak be a fentebb jelezett idő alatt a városi fogyasztási adófelügyelőségnek észrevételeket.

Arad, 1907. évi szeptember hó 18-án.

A városi tanács.

Arad sz. kir. város polgármesterétől.

4272—1907. pm.

Pályázati hirdetmény.

Arad sz. kir. város törvényhatóságánál nyugdíjazás folytán megüresedett évi 2200 korona törzsfizetéssel és megfelelő lakbér illetményvel javadalmazott ellenőri és annak betöltésével esetleg megüresedő számtisztai vagy egyéb állásod választás utján betöltésére pályázatot hirdetek s a pályázni kívánókat felhívom, hogy az 1883. évi I. t. c.-ben megjelölt képesítésüket és a városi alkalmazásban nem lévők egészségi állapotát igazoló bizonyítvánnyal és okmányokkal felszerelt kérvényeiket Arad sz. kir. város törvényhatósági bizottságához címezve hivatalomban 1907. évi október hó 15-ig nyújtsák be.

Arad, 1907. évi szeptember hó 21-én.

Varjassy,
polgármester.

Falusi ház pneumatikus

házi
vizteleppel.

Minden évszakban friss és egészséges víz.

Vizellátási telepek nyomó levegővel

(magas víztartó nélkül) villák, falusi házak, kertek, sanatoriumok, szállodák, stb. részére.

Fürdő- és mosóberendezések, closettelepek.

Tervvel és költségvetéssel kívánatra szívesen szolgálók.

Felvételek a helyszínen.

Hopp Károly

műszaki irodája vizellátások, világítási és motortelepek részére

Arad, Széchenyi-utca 5. szám.

**Lábizzadás,
hónaljizzadás**

ellen meglepő jó hatású szer a Hajós-féle

általános hintőpor,

szárit, — szagtalanít.

Ára egy doboznak 70 fillér.

313

Tyúkszemétől

mindenki megszabadul a világhírű törvényesen védett Hajós-féle

ANAGALLIN

használatát által. — Ára egy üvegnek 70 fillér.

„NEVER“

amerikai gummikülönlegesség, a képzelhető legjobb óvszer. 6 db egy eredeti fémdobozban 2 kor.

Poloskák kiirtására legjobb szer a **Phenolsav.**

Ára egy üvegnek 70 fill.

Fenti szerek valódi minőségben kaphatók:

Hajós Árpád

gyógyszertára és gyógyszerészeti laboratóriumában

Arad, Andrassy-tér 22. sz., a megyeházzal szemben.

Taglicht Gyula

férfi-szabó üzlete

Weitzer János-utca 17. sz.

Elvállal mindennemű

úri ruhák készítését,

ugyszintén

ruhák javítását és tisztítását.

2273

Földes Kelemen

orvosi labororiuma

Aradon, Deák Ferenc-utca.

Végez:

hugy, köpet, bélsár, gyomortartalom és hányadék, vér, koros folyadék-gyülemek, epe és huygkőképződmények, nemmi szervek váladékai, torok lepedék, ondó, anyatej és kor-szövettani vizsgálatokat mér-sékelt díjazásért.

228

Permetező javítások elfogadtatnak.

M. kir. szabadalmazott

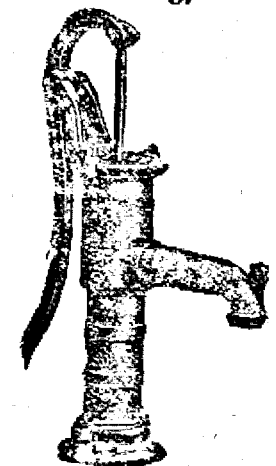
Borszivattyuk

és hozzá való legjobb minőségű gummi csövek legolcsóbb gyári áron.

A szivattyu hengerből a bor utolsó cseppig kifolyik, a szőlő magvak, kéjak és egyéb tisztátalanságok szonnal továbbíttatnak, ezáltal a szivattyu nem remik és a bort nem renthetja, a gépezet jó működésért 8 évi jótállás, ingyen javítás.

Tűzi fecskendők

golyó szelepekkel. Közsegeknek legalkalmasabb, mert homokos és sáros víz használatánál sem tagadják meg a szolgálatot, — a gép jó működésért 8 évi jótállás (ingyen javítás), hozzá való országos egységes csavarok és a legjobb minőségű belső gummirózat, kendercsővek, a legolcsóbb árban.

Kutak

a hozzávaló

csövekkel

olcsóbbak és

jobbak, mint

bármely bors-

vagy külföldi

gyárban.

Hönig Otto

M. királyi szabadalmazott tűzi fecskendő és szivattyu készítő.

290

Arad, Rákóczi-utca 27. sz.

APRÓ HIRDETESEK.

Kerestetik

azonnali belépésre aradi családhoz intelligensebb kisasszony (esetleg német ajku) 3 gyermek mellé. Czim a kiadóhivatalban.

Téli szafonna,

perzselt, száraz, zsír és sózott hajú kapható Rauchbauer Nándornál, Ujszentannán. 2249

Elegánsan butorozott szoba

kiadó, külön bejárattal, esetleg el-látással. Szoba ára 10 frt fűtéssel együtt. — Cim: Vécsey-utca 7. szám. 2247

Eladó

a galsai hegyen egy 1900□-ől termő szőlő. Adelman Ferenc Ujszentanna. 2275

Férfi ruhák

teljesen jó állapotban eladó. Bővebbet Teleky-utca 10. emelet.

Őszi saison 1907.

most jelent meg eredeti francia blous album színes divatképekkel ára K. 1.50 kapható Ingusz I. és Fia könyv- és papírkereskedésében Arad, Telefon 517. 861

Helybelyi

nagy részvénytársasághoz gyakornok kerestetik. Ajánlatok „Arad” jellegével a kiadóba kéretnek.

Veszek könyveket,

egész könyvtárakat, Lexikonokat, jobb folyóiratokat és hangjegyeket legmagasabb áron. — Kerpel Izabella könyv- és papírkereskedése és kölcsönkönyvtára, Aradon. 856

Egy ügyes kereskedő segéd,

ki a fűszer, vas- és rövidáru-üzletben is jártas, vidéki fogyasztási szövetkezetnél azonnal alkalmazást nyer. Ajánlatokat „Szorgalmas” jelige alatt továbbít a kiadóhivatal. 2179

Egy jó karban levő 2 lóerős

gázmotor

jutányos áron eladó.

Bővebbet a kiadóhivatalban.

Egy billiárd asztal

jutányosan eladó Teleki-utca 15. szám alatt.

Schweidel József- (volt Retek)-

utca 13. számú ház szabad kézből azonnal eladó. Bővebbet ugyanott. 2279

50 év óta fenálló

2 korlátlan kimérési joggal bíró

vegyesáru kereskedés

elköltözés folytán

átadó.

Bővebbet 2224

Stengl Ignácz, Kispereg.

28054—1907. szám.

Hirdetmény.

A 25988—1906. számú szabályrendelet 8. §-a alapján közhírré tesszük, hogy az 1907. évre kivett csatornázási illeték kivétési lajstrom 1907. évi szeptember hó 26-tól 8 napi közszemlére van kitéve az adóügyi osztályunknál.

A közszemlére kitétel ideje alatt a kivétel ellen felebezés nyújtható be, a közigazgatási bizottsághoz címezten.

Arad, 1907. évi szeptember hó 21-én.

A városi tanács.

Wolf János

uri és női cipés

Arad, Weltzer János-utca Minorita-p.

Elvállal minden e szakmába vágó munkákat a legszebb kivitel s a legújabb divat szerint. Továbbá elvállalok abnormis lábakra ortopéd-cipők elkészítését, valamint az önkéntes uraknak előírás szerinti bakkanos vagy csizma elkészítését elvállalom, azon reményvel, hogy a legnagyobb igényeknek megfelelek.

Tisztelettel

Wolf János.

Diamant Ferenc

villanyvilágítás, telefon és csengő berendezés

Atzél Péter utca 2.,

a színház főbejáratával szemben. Behus-udvarban.

Csillárok és lámpák

gáz és villanyra.

Az aradi gázyárban leegótt

valódi Auerek raktára.

Drbja 60 ill.)

Üvegcsillárok, ernyők, tulipánok, villanykörtek, lámpa szerek és szorolási anyagok legjobb minőségben legolcsóbban kaphatók. 968

Hirdetés.

Korcsmáros

kerestetik

egy korlátlan italméréshez le-számolásra.

Értekezni lehet Deutsch Jakab, kurticsi lakos, mint tulajdonosnál. 2257

Hámory-gazdaság

ajánlja sajáttermésű

nemesfajú

sárga és görög

DINNYÉIT.

Kaphatók 1980

Deák Ferenc-utca 3., az udvarban.

Az izraelita templom sarkán nagy használt és új butor raktár.

Veszek

a legnagyobb árban uraságoztól használt férfi ruhákat, szörme és utazóbundákat, továbbá használt háló és ebédlő, valamint konyha-butorokat, Wertheim csavát, jégcsokrényt, ló-szerszámot, nyergeket, leggyereket, kis és nagy méreget, bolti állványokat, ócska vasat, rezt, ólmot és mindenféle fémtárgyat, régiségeket, akármily kicsiny vagy legnagyobb mennyiségben.

Ezen felsorolt minden egyes tárgyak a legszebb kivitelben és a legolcsóbban minden nap megkaphatók.

Kívánatra házhoz, vagy vidékre levélbeli meghívásra rögtön megyek.

Szabóság és kész férfi-ruha üzlettem Aus-talos Sándor-utca, Gratner-féle házban, butor-raktáram Árpád-tér 5. szám, az izraelita templom sarkán.

Tisztelettel 700

Herzfeld Gyula.

Szászváros—Romosz helyi gőzüzemű ipar-as-utunkhoz képzett, józan, és nős

gépészt keresünk

azonnali belépésre.

Ajánlatok fizetési igényekkel és bizonyítványokkal felszerelve

KOHN JÓNÁS ÉS FIAI céghez

DÉVÁRA intézendők. 2263

Pártoljuk a hazai ipart!

Ne küldjük pénzünket Bécsbe, különösen akkor, mikor azért itthon előnyösebben fedezhetjük szükségletünket.

Szőlősgazdák szíves figyelmébe!

Hendl Ödön

gépgyára

Arad, Kossuth-utca 47. sz.

A közelgő szüreti időnyre ajánlja saját rendszerű vasállványos

szőlőtáposókádjaikat és vasállványos bersajtóit,

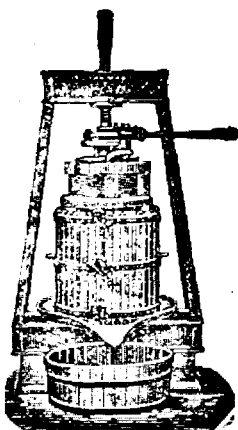
melyekkel raktára dusan fel van szerelve.

Számos arany, ezüst éremmel, díszoklevelekkel és az Országos Iparegyesület díszérmével kitüntetett. Köpes árjegyzék ingyen.

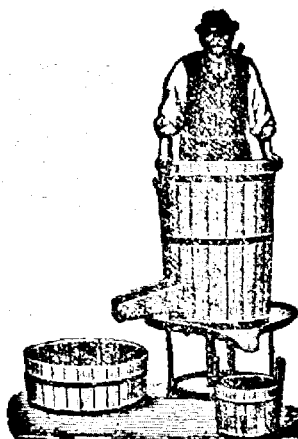
Ugyanott egy jó karban levő teljesen kijavított 8 lóerejű

Clayton Schutt-lewort-féle

lokomobil eladó.

Állványos bersajtó.

Vasállványos szőlőtáposókád.